ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА КРИЗОВОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Мазай Лада Юріївна, Вакар Вікторія Вікторівна

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять
для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності 053 / С4 Психологія ОП «Психологія»

Вінниця
2025

УДК 159.95(075.8)
С 70

Затверджено на засіданні вченої ради
Навчально-наукового інституту психології ДонНУ імені Василя Стуса
(протокол № 1 від 25.09.2025)

Укладачі:

Мазай Л. Ю., доктор філософії з психології, доцент кафедри кризової та клінічної психології Навчально-наукового інституту психології Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Вакар В. В., асистент кафедри загальної та соціальної психології Навчально-наукового інституту психології Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Оверчук В. А., доктор економічних наук, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри кризової та клінічної психології Навчально-наукового інституту психології Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Шель Н. В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Навчально-наукового інституту психології Донецького національного університету імені Василя Стуса.

С 70 Соціальна психологія: методичні рекомендації до семінарських та практичних занять для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 053 / С4 Психологія ОП «Психологія» / уклад. Л. Ю. Мазай, В. В. Вакар. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 60 с.

У методичних рекомендаціях подане змістове наповнення навчальної дисципліни «Соціальна психологія» для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» освітньої програми «Психологія», а саме програма курсу, детальні плани семінарських занять, завдання для практичних занять, самостійної та індивідуально-творчої дослідної роботи, критерії оцінювання та список рекомендованої літератури з інформаційними ресурсами.

УДК 159.95(075.8)

© Мазай Л. Ю., 2025
© Вакар В. В., 2025
© ДонНУ імені Василя Стуса, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП 4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ 8
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ 13
ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 19
Модуль 1. Вступ до соціальної психології. Теорія соціального мислення, пізнання та розвитку особистості 19
Модуль 2. Соціально-психологічні аспекти функціонування культури, великих груп та масової поведінки 24
Модуль 3. Соціальна психологія міжособистісної взаємодії 32
Модуль 4. Соціальна психологія у практичному застосуванні та у реаліях XXI століття 38
ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ 44
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ 46
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ 47
ПРАКТИЧНІ ВИПАДКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ, ЩО ВИНЕСЕНІ НА ЕКЗАМЕН 52
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ 55
ДОДАТКИ 59

ВСТУП

Навчальний курс «Соціальна психологія» належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки і спрямований на формування у здобувачів вищої освіти розуміння основних соціально-психологічних явищ, які відбуваються у міжособистісній та груповій взаємодії. Соціальна психологія як наука та прикладна галузь є відносно молодою цариною знань, яка сформувалась на початку XX століття. Упродовж останніх 50 років соціально-психологічні наукові дослідження набувають неабиякої популярності та розширюють свою географію. Зокрема на сьогодні вже сформовані три ареали соціальної психології – США, Європа та країни Азії, Африки, Латинської Америки.

Предметом соціальної психології є низка соціально-психологічних явищ, які виникають під час соціальної взаємодії індивіда з групою(-ами), груп(-и) з індивідом, різних груп між собою, а об'єктом у широкому його формулюванні – взаємодія, взаємозв'язок та взаємозалежність соціального та психологічного. Основними розділами соціальної психології є психологія особистості, проблема її соціалізації та взаємодія з іншими людьми, психологія спілкування, малих та великих груп, масових явищ. Пропонований навчальний курс охоплює усі ці аспекти соціально-психологічних досліджень, а також знайомить здобувачів із ключовими проблемами сучасної прикладної соціальної психології.

Під час вивчення дисципліни студенти-психологи матимуть змогу дізнатись про специфіку таких соціальних феноменів, як соціальна перцепція (сприйняття), групова динаміка, конформізм, переконання, стереотипи, міжособистісна взаємодія тощо. Через звернення до фундаментальних наукових досліджень та аналізу класичних експериментів у соціальній психології навчальний курс сформує у здобувачів вищої освіти краще розуміння того, як соціальний вплив визначає поведінку окремої особистості і як люди орієнтуються у соціальному середовищі.

Навчальними цілями дисципліни є:

– формування у здобувачів розуміння та уміння застосовувати ключові теорії й концепції соціальної психології;

– навчити аналізувати вплив соціальних факторів на індивідуальну поведінку та процеси мислення;

– розвинути навички критичного мислення через дискусії та виконання прикладних проєктів.

Вивчення дисципліни «Соціальна психологія» передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти зазначених далі компетентностей та програмних результатів навчання.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність ухвалювати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9 Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК 10. Здатність до публічного виступу, захисту і презентації власних досягнень.

СК 11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 13. Здатність розробляти та реалізовувати психотерапевтичні та психокорекційні заходи, спрямовані на збереження і відновлення психічного здоров'я.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для розв'язання професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Взаємозв'язок із іншими навчальними дисциплінами. За логіко-структурною схемою підготовки фахівця за ОП «Психологія» (редакція 2022 року зі змінами у 2023 році) освітня компонента «Соціальна психологія» має взаємозв'язок із навчальною дисципліною «Організаційна психологія», викладання якої здійснюється у 5 семестрі та виробничою практичною підготовкою, яку здобувачі вищої освіти проходять у 6 семестрі.

Як самостійна галузь психологічного знання соціальна психологія має міждисциплінарні зв'язки з соціологією, загальною, віковою та організаційною психологією, конфліктологією, політичною соціологією тощо.

Організація та оцінювання навчання визначена «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Формами поточного і підсумкового контролю знань є виконання тестів, розв'язання проблемних завдань, усне та письмове опитування. Усі вони покликані формувати у здобувачів знання про основні соціально-психологічні явища, закономірності соціальної взаємодії та соціальних впливів на індивіда, а також спрямовані на здобуття практичних умінь і навичок розпізнавати соціально-психологічні феномени, використовувати набуті компетенції у груповому форматі психологічної роботи (соціально-психологічний тренінг).

Екзамен та залік не є обов'язковими формами підсумкового контролю через можливість здобувачів отримати 100 балів упродовж семестру сумарно за усі види навчальної діяльності. Зокрема протягом 5 семестру за поточну роботу

здобувач може отримати 100 балів за такі види діяльності: семінарські і практичні заняття (70 балів), виконання завдань для самостійної роботи (20 балів), модульний контроль (10 балів). Упродовж 6 семестру студент може набрати 60 балів: за практичні й семінарські заняття (45 балів), виконання завдань самостійної роботи (10 балів), модульний контроль (5 балів) і ще 40 балів за усний екзамен або виконання та захист індивідуального творчого завдання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

1 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ, ПІЗНАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Вступ: соціальна психологія як наука та навчальна дисципліна

Соціальна психологія як галузь наукового знання: структура науки, основні категорії. Предмет, об'єкт та завдання соціальної психології. Принципи та методи наукового дослідження в соціальній психології. Етика соціально-психологічних досліджень, роль людських цінностей у науковому пізнанні реальності. Зв'язок соціальної психології з іншими науками. Історія становлення та розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі знань (передумови виникнення, основні теорії, сучасні напрями розвитку – поведінковий, когнітивний, психодинамічний, гуманістичний тощо).

Тема 2. Соціальне пізнання та мислення

Соціальне пізнання та ставлення. Теорія атрибуції. Фундаментальна помилка атрибуції та її вплив на інтерпретацію причин поведінки іншої людини. Специфіка соціального сприйняття та інтерпретації подій: значення соціальних установок та переконань у нашому житті. Переконання та дилема Монті Холла. Конструювання спогадів, реконструкція минулих установок, поведінки та досвіду. Вплив підсвідомого на формування суджень про інших людей. Дослідження феномену надмірної самовпевненості Деніела Канемана та Еймоса Тверски. Феномен псевдокомпетентності Девіда Даннінга та Джастіна Крюгера. Евристика як стратегія мислення, її різновиди та вплив на наше повсякденне життя (евристика репрезентативності; мислення, що суперечить фактам; ілюзорне мислення; ілюзія контролю). Особливості впливу нашої мотивації, настрою та бажань на соціальні судження. Взаємозалежність установок та поведінки. Проблема прогнозування людської поведінки у соціальній психології. Явище когнітивного дисонансу у соціальній психології. Соціальні переконання та зміна ставлення (техніка «нога-в-двері»).

Тема 3. «Я» в соціальному контексті

Я-концепція особистості, Я-схеми, ефект покликання на себе та Я-образи. Конструювання Я-концепції через досвід успіху та невдач і судження про нас

інших людей. Самоповага як соціальний феномен. Розвиток соціального Я (соціальні ролі, соціальна ідентичність, соціальне порівняння). Особистість і культура, поняття залежної та незалежної Я-концепції. Поняття соціального типу та соціального характеру особистості. Співвідношення соціального типу та соціальної зрілості особистості. Соціалізація особистості: форми, механізми та моделі. Специфіка соціалізації на різних вікових етапах. Особливості людського самопізнання у поясненні та прогнозуванні власної поведінки. Проблема самоаналізу. Самоконтроль та самоефективність у сучасному соціальному світі. Феномен вивченої безпорадності як проблема самовизначення. Особливості самопрезентації та управління враженнями інших людей.

МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВЕЛИКИХ ГРУП ТА МАСОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Тема 4. Соціальний вплив у культурному, міжкультурному, національному та міжнаціональному контекстах

Частина 1. Загальні теоретичні основи соціального впливу

Соціальна ідентичність та культурні відмінності. Культура як детермінанта соціальної поведінки особистості. Теорія соціальних ролей (інверсія ролей, ролі з високим та низьким статусом). Соціальна психологія гендерних відмінностей. Культурний вплив на гендерні ролі. Соціальне домінування як чинник соціальної та гендерної поведінки. Агресія та сексуальність. Явище конформізму: визначення поняття, класичні теорії, експерименти С. Аша. Формування соціальних норм через призму наукових досліджень М. Шерифа. Феномен підкорення у соціальній психології впливу: експерименти С. Мілгрема. Способи протидії соціальному тиску. Психологія соціального переконання: механізми та засоби, якими здійснюють переконання аудиторії. Протидія соціальному переконанню (посилення власної позиції, оскарження переконань, розвиток контраргументації тощо).

Частина 2. Соціальна психологія великих груп, етносів, націй та міжгрупової взаємодії

Велика соціальна група: визначення поняття, загальна характеристика та класифікації. Психологія соціальних класів (різновиди класів, класові потреби, інтереси, соціальні почуття та інші компоненти). Розмежування понять етнос та нація. Форми існування етносу. Етнічна свідомість, самосвідомість та етнічна ідентичність. Проблема визначення поняття нації. Національна свідомість та самосвідомість. Формування та розвиток національної ідентичності. Визначення

поняття національного характеру та його змісту. Українська національна ментальність та характер. Проблема етнічних та національних стереотипів у сучасному світі. Особливості міжгрупових відносин та їх форми від толерантності до нетерпимості (геноцид, вигнання, сегрегація, плюралізм, асиміляція, об'єднання). Розмежування понять та соціальних явищ етноцентризму, націоналізму, нацизму та шовінізму.

Тема 5. Соціальна психологія масових явищ

Великі стихійні групи: психологія виникнення. Натовп як форма масової поведінки: основні характеристики. Психологія мас у працях Г. Лебона та Г. Тарда. Психології мас із позиції психоаналізу З. Фройда. Вираження колективного і підсвідомого у натовпі. Злочинний натовп у філософії С. Сігеле. Розмежування явищ натовпу, публіки та маси. Особливості поведінки індивіда у натовпі: зміни у функціонуванні психічних процесів, змінені стани свідомості, деіндивідуалізація, анонімність, «кільцева реакція», залежність сили впливу від чисельності стихійної групи. Природа виникнення паніки у натовпі та ефект емоційного зараження. Масова свідомість: специфіка формування та функціонування. Масова культура, поп-культура, елітарна культура: визначення та розмежування понять. Мода як масове явище.

2 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 6. Спілкування, міжособистісні стосунки та соціальна взаємодія

Частина 1. Феномен спілкування та його значення у соціальній взаємодії і розвитку особистості

Спілкування як повноцінний вид соціальної діяльності та взаємодії. Явище афіліації як потреби людини у спілкуванні. Характеристики спілкування як соціальної діяльності: структура, функції, види, стратегії, тактики, стилі, засоби та форми. Компоненти спілкування: комунікаційний, перцептивний та інтерактивний. Відображення інтерактивного компоненту спілкування у транзактному аналізі Е. Берна. Психологія small talk та зловживання нею у сучасному суспільстві. Психологія формування першого враження про людину (ефекти первинності та ореолу, стереотипізація, тенденція до підтвердження, емоційний вплив, зовнішні фактори, соціальний статус та особистісні властивості).

Частина 2. Різновиди соціальної та міжособистісної взаємодії від агресії до симпатії

Форми та особливості соціальної та міжособистісної взаємодії. Вплив упереджень на стосунки з іншими людьми та виникнення антипатії. Поширення соціальних упереджень та їх різновиди: расові, приховані, гендерні та інші упередження. Соціальні джерела упереджень (соціальна нерівність, релігія, дискримінація, стереотипи, соціальна ідентичність, конформізм та інституціональна підтримка). Когнітивні та емоційні джерела упереджень (категоризація, атрибуція, фрустрація та агресія, потреба у статусі та самозахисті, авторитарність особистості). Агресія як визначальний фактор соціальної поведінки: теорії агресії. Агресія як набута соціальна навичка: теорія соціального научіння А. Бандури. Детермінанти агресії та агресивної поведінки. Вплив ЗМІ на соціальну поведінку і мислення. Сексуальне насильство як викривлення сексуальної реальності особистості: вплив ЗМІ та порнографії. Соціальні й культурні інструменти та механізми послаблення агресії. Позитивні форми міжособистісної взаємодії – дружба та любов. Психологія дружби та теорії її виникнення. Фактор фізичної привабливості у встановленні близьких міжособистісних стосунків. Формування та розвиток симпатії: теорія схожості, теорія протилежностей та вплив атрибуції. Взаємозв'язок самооцінки та привабливості. Почуття любові та різновиди любовної взаємодії (любов-пристрасть, романтична любов, любов-дружба). Підтримка міжособистісних стосунків та прив'язаність (теорії та типи прив'язаності). Феномен альтруїзму: визначення поняття та теорії виникнення. Егоїзм та емпатія – дві протиборчих сили у проявах альтруїзму. Вплив соціальних норм на прояви альтруїзму. Соціальне навчання альтруїстичної поведінки.

МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У ПРАКТИЧНОМУ ЗАСТОСУВАННІ ТА У РЕАЛІЯХ XXI СТОЛІТТЯ

Тема 7. Соціальна психологія релігії та її впливу на особистість

Релігія як об'єкт соціально-психологічних досліджень. Релігія в осмисленні представників психодинамічного напряму (З. Фройд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм). Вплив та значення релігії у формуванні людської цивілізації та культури. Релігійна віра: підходи до вивчення явища та форми його прояву. Проблема релігійного фанатизму: історична ретроспектива питання. Прояви релігійного фанатизму у XXI столітті. Психологічні особливості організації та функціонування релігійних сект. Форми переконання та навіювання у релігійних культах та сектах.

Тема 8. Соціальна психологія війни у реаліях XXI століття

Специфіка соціальних змін в умовах війни (зміни у динаміці великих та малих груп, формування нових соціальних ролей, вплив пропаганди та дезінформації). Соціально-психологічні наслідки впливу війни на цивільне населення. Специфіка соціальної адаптації особистості та групи до умов війни. Психологічні наслідки впливу бойових дій на психіку військовослужбовців та їхнє соціальне життя. Соціально-психологічні настрої українців в умовах російсько-української війни. Колективна травма війни як об'єкт соціально-психологічних досліджень. Особливості ресоціалізації учасників бойових дій та внутрішньо переміщених осіб. Сучасна соціальна перцепція українцями росіян. Соціально-психологічний аспект впливу на особистість сучасних інформаційних війн.

Тема 9. Прикладні аспекти застосування соціально-психологічного знання

Прикладна соціальна психологія: загальна характеристика напрямів застосування, предмет та завдання. Соціально-психологічне консультування як перспективний напрям застосування теорії соціальної психології. Активні методи соціально-психологічної роботи. Соціальна психологія у клінічній практиці та в галузі охорони здоров'я. Соціальна психологія в політиці. Соціальна психологія праці, організації та бізнесу. Соціальна психологія освіти. Перспективи розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна «Соціальна психологія» викладається протягом двох семестрів. У кінці 5 семестру формою підсумкового контрою є залік, а у кінці 6 – екзамен. Упродовж семестру здобувач вищої освіти має можливість отримати 100 балів: за роботу на семінарських та практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, модульний контроль (разом у 5 семестрі 100 балів, у 6 семестрі – 60 балів) (таблиця 1), а також усний екзамен чи виконання індивідуального творчого завдання (далі ІТЗ) (40 балів), що складається з двох частин – наукової розвідки та публічної доповіді (35 балів) та презентації до неї (5 балів). Критерії оцінювання ІТЗ подані у таблицях 2 і 3. Загальна оцінка визначається як сума балів за усі виконані види робіт. Схема оцінювання навчальних досягнень наведена у таблиці 4.

1. Оцінювання видів робіт поточного контролю знань

Таблиця 1

Критерії оцінювання видів робіт поточного контролю знань здобувачів

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	**Критерії оцінювання**
Практичні заняття № 1–8, 10 та 11	***Максимальний бал – 4 бали.*** Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні: **Високий (4 бали):** студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи інших соціальних явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію, а також презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Середній (3 бали):** студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, робить висновки, використовує правильну термінологію, однак не презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Достатній (2 бали):** студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, робить помилки у вживанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав. **Низький (від 0 до 1 балу):** студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, робить помилки у використанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав
Практичні заняття № 12–17	***Максимальний бал – 5 балів.*** Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні: **Високий (5 бали):** студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи інших соціальних

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	Критерії оцінювання
	явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію, а також презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Середній (4 бали):** студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, робить висновки, використовує правильну термінологію, однак не презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Достатній (2-3 бали):** студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, робить помилки у вживанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав. **Низький (від 0 до 1 балу):** студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, робить помилки у використанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав
Практичні заняття № 1–8 (18–25) та 10, 11, 15 (27, 28, 32) у 2 семестрі	***Максимальний бал – 3 бали.*** Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні: **Високий (3 бали):** студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи інших соціальних явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію, а також презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Середній (2 бали):** студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, робить висновки, використовує правильну термінологію, однак не презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Достатній (1 бал):** студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, вдається до помилок у вживанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав. **Низький (0 балів):** студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, робить помилки у використанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав
Практичні заняття № 12–14 (29–31) у 2 семестрі	***Максимальний бал – 4 бали.*** Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні: **Високий (4 бали):** студент повністю розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, висловлює власну думку щодо тих чи інших соціальних явищ, робить висновки, використовує правильну термінологію, а також презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Середній (3 бали):** студент частково розкриває тему, бере активну участь в обговоренні теоретичних питань, доповнює відповіді одногрупників, робить висновки, використовує правильну термінологію,

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	**Критерії оцінювання**
	однак не презентує результати виконання завдань для самостійної роботи. **Достатній (2 бали):** студент дає відповідь на одне теоретичне питання, не розкриває повністю тему практичного заняття, робить спорадичні короткі доповнення до відповідей одногрупників, робить помилки у вживанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав. **Низький (від 0 до 1 балу):** студент не відповідає на практичному занятті, не бере активної участі в обговоренні теоретичних питань, робить помилки у використанні термінології, завдання для самостійної роботи не виконав
Модульний контроль у 1 семестрі	***Максимальна кількість балів – 10 балів.*** 5 запитань до соціально-психологічного випадку, правильна та розгорнута відповідь до кожного з яких оцінюється у максимум 2 бали (5 × 2 = 10)
Модульний контроль у 2 семестрі	***Максимальна кількість балів – 5 балів.*** 5 запитань до соціально-психологічного випадку, правильна та розгорнута відповідь до кожного з яких оцінюється у максимум 1 бал (5 × 1 = 5)
Завдання для самостійної роботи	***Максимальна кількість балів у 1 семестрі – 20 балів.*** 10 завдань по 2 бали кожне. ***Максимальна кількість балів у 2 семестрі – 10 балів.*** 5 завдань по 2 бали кожне. **За кожне виконане завдання самостійної роботи *максимальна кількість – 2 бали,* що визначаються за такими критеріями:** **1. Повнота та глибина відповіді** (розкрито усі пункти завдання, наявні обґрунтовані приклади, студент демонструє аналітичність мислення та робить власні висновки) **– 0–1 бал.** **2. Логічність, структура та грамотність викладу** (наявна чітка структура, послідовність думки, відсутність грубих помилок, логічний викладу матеріалу) **– 0–0,5 балів.** **3. Використання термінів та понять соціальної психології** (правильно використана термінологія, присутні покликання на основні поняття та теорії соціальної психології) **– 0–0,5 балів.** **Загальна схема рівнів виконання завдання для самостійної роботи:** – **2 бали:** відмінний рівень виконання (повна відповідність усім критеріям); – **1,5 бали:** достатній рівень (відповідь здебільшого коректна, але є дрібні недоліки в структурі або деталізації); – **1 бал:** середній рівень (відповідь частково неповна або з помітними логічними / теоретичними прогалинами); – **0,5 балів:** низький рівень (поверхнева відповідь, відсутність аналізу, слабке використання термінології); – **0 балів:** завдання не виконано або абсолютно не відповідає тематиці

2. Підсумковий контроль – 0–40 балів

До підсумкового контролю (усного екзамену або ІТЗ) допускаються здобувачі, які протягом семестру набрали не менше 35 балів. Якщо здобувач упродовж семестру набрав менше 35 балів, він до додаткової сесії має ліквідувати заборгованості за пропущені практичні заняття (під час оцінювання виконаних завдань застосовується політика крайніх термінів – максимальна оцінка 50 % від зазначеної в силабусі максимальної кількості балів).

Підсумковий контроль відбувається у вигляді виконання індивідуального творчого завдання, яке має 2 складники – наукова розвідка і доповідь, яку готує студент та захищає публічно у день проведення іспиту за розкладом екзаменаційної сесії (від 0 до 35 балів) та презентації (від 0 до 5 балів) або усний екзамен за дисципліною, який оцінюється також від 0 до 40 балів.

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру 60 балів має можливість:

– не складати екзамен і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку;

– складати іспит із метою підвищення свого рейтингу з навчальної дисципліни;

– у випадку, якщо здобувач виконав та захистив ІТЗ, але не задоволений підсумковою кількістю балів, то він має право складати екзамен, але бали за виконання ІТЗ у такому разі анулюються і студент виходить на екзамен із кількістю балів поточного контролю.

На іспиті здобувачі готуються та відповідають за екзаменаційним білетом, який містить чотири питання, три з яких теоретичного характеру, а четверте – випадок для аналізу. Кожне питання екзаменаційного білету оцінюється максимально у 10 балів за такими критеріями:

– «відмінно», повна відповідь, не менше 90 % потрібної інформації (повне, безпомилкове розв’язування завдання) – 9–10 балів;

– «добре», достатньо повна відповідь, не менше 75 % потрібної інформації або незначні неточності (повне розв’язування завдання з незначними помилками) – 6–8 балів;

– «задовільно», неповна відповідь, не менше 50 % потрібної інформації та деякі помилки (завдання виконане з певними недоліками) – 5 балів;

– «незадовільно», відповідь містить менше 50 % потрібної інформації, грубі помилки, здобувач не орієнтується у загальних термінах – 1–4 бали.

– не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

Сума поточних балів переводиться до екзаменаційної оцінки згідно з таблицею 4.

2.1.Оцінювання складових індивідуального творчого завдання

2.1.1. Наукова розвідка та доповідь за нею

Таблиця 2

Критерії оцінювання

Критерій	Інтерпретація	Максимальна к-сть балів
Обґрунтованість вибору теми та її актуальність	Чітке формулювання проблеми, логічне обґрунтування значущості теми в контексті соціальної психології	5 балів
Якість постановки дослідницьких завдань і гіпотез	Відповідність завдань темі, наявність логічних гіпотез або дослідницьких питань	5 балів
Коректність і обґрунтованість вибору методів дослідження	Відповідність методів меті дослідження, опис інструментів: анкети, протоколу, експериментальної процедури тощо	5 балів
Якість збору емпіричних даних або аналізу наукових джерел	Обсяг вибірки, наявність фактичних даних або проведеного контент-аналізу / опитування / експерименту; адекватність аналізу, правильність статистичних або якісних висновків, зв'язок із теоретичними положеннями	8 балів
Вміння застосовувати теоретичний матеріал курсу	Покликання на теорії, поняття, моделі з соціальної психології, що вивчалися у межах курсу	4 бали
Вільне володіння матеріалом дослідження	Здатність презентувати роботу на ґрунтовному та науковому рівні, відповідати на додаткові запитання викладача, вільне володіння термінологією, наявність комплексного розуміння проблематики дослідження	3 бали
Творчий підхід до виконання роботи	Оригінальність підходу, новизна поглядів, нестандартні рішення	3 бали
Якість оформлення роботи	Структура, грамотність, наявність списку літератури, правильність оформлення бібліографічного списку, дотримання академічних стандартів наукової студії	2 бали

2.1.2. Презентація ІТЗ

Таблиця 3

Критерії оцінювання презентації

Критерії оцінювання	0–2 бали	3–4 бали	5 балів
Відповідність матеріалу тематиці та змісту доповіді	Містить близький за тематикою доповіді матеріал, але не несе важливої інформативної функції	Загалом відповідає тематиці ІТЗ і є досить інформативним	Точно відповідає тематиці ІТЗ, містить важливу інформацію
Структурованість інформації	Структура подання інформації складна для розуміння	Можна простежити певну структуру у поданні інформації	Має чітку та логічну структуру

Критерії оцінювання	0–2 бали	3–4 бали	5 балів
Використання графіків, таблиць, діаграм	Графіки, таблиці та діаграми у презентації відсутні.	Графіки, таблиці і діаграми представлені у роботі, проте суттєво не доповнюють змісту.	Графіки, таблиці, діаграми відповідають змісту та розкривають його сутність
Наявність покликань на використані інформаційні джерела	Немає покликань на використані джерела	Інформаційні джерела не повністю представлені або не усі правильно оформлені	Оформлення покликань на інформаційні джерела є правильним
Читабельність тексту, наочність	Естетичний вигляд презентації незадовільний (відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення)	Естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації, не зовсім є доречною графіка оформлення	Розмір тексту легко сприймати, представлення інформації на слайдах є чітким
Відповідність дизайну змісту роботи, єдність стилю в оформленні різних частин презентації	Дизайн зовсім не відповідає тематиці ІТЗ, а інколи іде всупереч загальному змісту	Дизайн не суперечить загальному змісту ІТЗ	Гармонійне поєднання дизайну презентації з темою та ідеєю ІТЗ

Таблиця 4

Схема оцінювання результатів навчальних досягнень

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за національною шкалою
A	90–100	відмінно / зараховано
B	82–89	дуже добре
C	75–81	добре
D	67–74	задовільно
E	60–66	задовільно
FX	0–59	незадовільно / не зараховано
Є незараховані практичні роботи / самостійна робота або поточний контроль у семестрі оцінений менше 20 балів		Не допущено

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ, ПІЗНАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Вступ: соціальна психологія як наука та навчальна дисципліна

Семінарське (практичне) заняття 1

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Соціальна психологія як галузь наукового знання: структура науки, основні категорії.
2. Предмет, об’єкт та завдання соціальної психології.
3. Принципи та методи наукового дослідження в соціальній психології.
4. Етика соціально-психологічних досліджень, роль людських цінностей у науковому пізнанні реальності.
5. Зв’язок соціальної психології з іншими науками.
6. Історія становлення та розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі знань (передумови виникнення, основні теорії, сучасні напрями розвитку – поведінковий, когнітивний, психодинамічний, гуманістичний тощо).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте коротке есе (1–1,5 сторінки) на тему: «Чому для психолога важливо знати методи соціально-психологічного дослідження?» У тексті обов’язково вкажіть приклади можливих ситуацій, у яких ці знання стануть у нагоді.

Практичне заняття 2

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Створіть ментальну карту на тему: «Структура соціальної психології», у якій потрібно відобразити основні підрозділи, ключові концепції та їх взаємозв’язок.
2. За описом конкретної соціальної ситуації (наприклад, булінг у шкільному колективі, процес ухвалення рішень у робочій групі, міграційні процеси), визначте предмет і об’єкт дослідження соціальної психології у цій ситуації. Також вкажіть, які завдання може поставити перед собою соціальний психолог для її вивчення та розв’язання?
3. Розробіть короткий план гіпотетичного соціально-психологічного дослідження на обрану тему (наприклад, вплив соціальних мереж на самооцінку мо-

лоді). Вкажіть обраний метод дослідження (опитування, експеримент, спостереження тощо), обґрунтуйте його вибір та сформулюйте гіпотезу.

4. Розгляньте гіпотетичну етичну дилему, яка може виникнути під час соціально-психологічного дослідження (наприклад, розкриття конфіденційної інформації заради наукової цінності, використання обману в експерименті). Запропонуйте можливі рішення та обґрунтуйте їх із позиції етичних принципів соціально-психологічних досліджень.

5. Оберіть соціальне явище (наприклад, злочинність, бідність, протести) та проаналізуйте його з позиції соціальної психології та однієї-двох інших наук (наприклад, соціології, економіки, політології, культурології). Вкажіть, які аспекти вивчає кожна наука, і як вони взаємодоповнюють одна одну.

6. Створіть інтерактивну хронологічну шкалу розвитку соціальної психології, зазначте ключові події, імена, теорії та їх вплив на подальший розвиток цієї науки.

Тема 2. Соціальне пізнання та мислення

Семінарське (практичне) заняття 3

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Соціальне пізнання та ставлення.
2. Теорія атрибуції.
3. Фундаментальна помилка атрибуції та її вплив на інтерпретацію причин поведінки іншої людини.
4. Специфіка соціального сприйняття та інтерпретації подій: значення соціальних установок та переконань у нашому житті.
5. Переконання та дилема Монті Холла.
6. Конструювання спогадів, реконструкція минулих установок, поведінки та досвіду.
7. Вплив підсвідомого на формування суджень про інших людей.

Завдання для самостійної роботи:

Проведіть самоспостереження протягом тижня, у ході якого фіксуйте усі випадки, коли ви пояснювали поведінку інших людей зовнішніми обставинами, а свою через якісь особистісні властивості. Опишіть 2 приклади: один – фундаментальної помилки атрибуції, другий – коректної інтерпретації поведінки іншої людини. Результати подайте у вигляді тексту, обсяг – 1 сторінка.

Практичне заняття 4

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Проаналізуйте конкретну соціальну ситуацію (наприклад, зустріч із новою людиною, конфлікт у громадському транспорті, обговорення політичних

новин). Опишіть, як ви формуєте перше враження, які стереотипи або установки можуть впливати на ваше ставлення до події чи її учасників, і як це впливає на вашу подальшу поведінку. Подумайте, чи змінюється ваше ставлення з отриманням нової інформації.

2. Оберіть дві різні ситуації, де людина вчинила так:

– Ваш друг / колега запізнився на важливу зустріч.

– Незнайома людина голосно розмовляє по телефону в громадському місці.

Для кожної ситуації спробуйте пояснити причину поведінки з позиції:

– диспозиційної атрибуції (особистісні властивості, характер);

– ситуаційної атрибуції (зовнішні обставини).

Поясніть, чому ви схильні обрати ту чи іншу атрибуцію в кожному конкретному випадку.

3. Згадайте випадок, коли ви або хтось із ваших знайомих необ'єктивно оцінили поведінку іншої людини та приписали їй внутрішні властивості, а не зовнішні обставини. Змалюйте цю ситуацію, як ви пояснили поведінку тієї людини спочатку, і як змінилася ваша думка, коли дізналися про справжні обставини. Поясніть, чому це є прикладом фундаментальної помилки атрибуції.

4. Оберіть дві протилежні соціальні установки (наприклад, щодо екології, міграції, гендерних ролей). Знайдіть дві публікації (статті, новини, дописи в соціальних мережах), що стосуються однієї і тієї ж події, але інтерпретують її порізному відповідно до цих установок. Проаналізуйте, як соціальні установки автора впливають на подачу інформації, вибір акцентів і формування уявлення про подію у читача.

5. Уявіть, що ви зіткнулися з дилемою Монті Холла (або схожою ситуацією, де інтуїція суперечить логіці). Опишіть свої початкові переконання щодо оптимальної стратегії. Потім спробуйте логічно обґрунтувати або знайти інформацію, яка б спростувала ваші початкові переконання. Проаналізуйте, наскільки важко було змінити свої усталені переконання навіть за наявності чітких доказів.

6. Виберіть значущу подію з вашого минулого (наприклад, перше знайомство з другом, вирішальний іспит, подорож). Спробуйте детально описати цей спогад. Потім попросіть людину, яка також була учасником цієї події, описати її. Порівняйте ваші розповіді. Знайдіть відмінності та збіги. Обговоріть, чому ваші спогади можуть відрізнятися, і як це ілюструє реконструктивний характер пам'яті та вплив сучасних установок на інтерпретацію минулого.

7. Проаналізуйте ситуацію, коли ваше перше враження про людину виявилося помилковим. Опишіть, на основі яких неусвідомлених сигналів (мова тіла, тон голосу, зовнішній вигляд, асоціації) ви сформували первинне судження. Потім поясніть, що саме змусило вас змінити свою думку. Подумайте, як можна мінімізувати вплив підсвідомих упереджень під час формування суджень про інших людей.

Семінарське (практичне) заняття 5

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Дослідження феномену надмірної самовпевненості Деніела Канемана та Еймоса Тверски.

2. Феномен псевдокомпетентності Девіда Даннінга та Джастіна Крюгера.

3. Евристика як стратегія мислення, її різновиди та вплив на наше повсякденне життя (евристика репрезентативності; мислення, що суперечить фактам; ілюзорне мислення; ілюзія контролю).

4. Особливості впливу нашої мотивації, настрою та бажань на соціальні судження.

5. Взаємозалежність установок та поведінки.

6. Проблема прогнозування людської поведінки у соціальній психології.

7. Явище когнітивного дисонансу у соціальній психології.

8. Соціальні переконання та зміна ставлення (техніка «нога-в-двері»).

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть таблицю з 3-х пунктів, де для кожного з феноменів когнітивного викривлення (надмірна самовпевненість, евристика репрезентативності, когнітивний дисонанс) дайте коротке визначення, наведіть приклад із реального життя або медіа, можливі наслідки для психологічного консультування.

Практичне заняття 6

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Наведіть приклади, коли надмірна самовпевненість може призвести до негативних наслідків у професійному житті (наприклад, в ухваленні рішень менеджерами, лікарями, інвесторами тощо). Запропонуйте стратегії, які допоможуть зменшити вплив цього феномену.

2. Проаналізуйте реальні або вигадані ситуації (наприклад, початківець-програміст, який переоцінює свої здібності; людина, яка дає експертні поради, не маючи глибоких знань). Визначте, як проявляється ефект Даннінга–Крюгера, і які можливі наслідки для особистості та оточуючих.

3. Розробіть та запропонуйте одногрупникам опис особистості (наприклад, «Марія – дуже тиха та сором’язлива людина, яка любить читати і проводити час наодинці»). Після отримання опису, визначте, ким, на їхню думку, є Марія – бібліотекарем чи продавцем (або людина із опису)? Поясніть, як стереотипи та репрезентативність впливають на наші судження.

4. Розіграйте ситуацію, де двоє друзів обговорюють спільну покупку або поїздку. Один із них дуже зацікавлений у цій ідеї (висока мотивація), інший – має сумніви. Прослідкуйте, як судження та аргументи формуються під впливом їхніх бажань та інтересів.

5. Розгляньте приклад, коли людина має позитивне ставлення до екології, але рідко сортує сміття або використовує одноразовий посуд. Обговоріть можливі причини цієї невідповідності та запропонуйте, як можна зменшити цей розрив.

6. Підготуйте інформацію для проведення дебатів на тему: «Чи можна достовірно передбачити поведінку людини?» Знайдіть конкретні приклади підтвердження власної думки.

7. Оберіть із переліку одну ситуацію:

– «Студент дуже цінує чесність, але був змушений списати на іспиті, щоб отримати задовільну оцінку».

– «Людина купила дорогу річ, яка виявилася не такою вже й потрібною».

– «Людина змінила роботу, яка їй не подобалася, на іншу, яка теж має недоліки, але вона намагається переконати себе, що це був кращий вибір».

Опишіть у цій ситуації відчуття дисонансу та способи, якими люди можуть його зменшити (зміна установки, зміна поведінки, додавання нових переконань, заперечення).

8. Розробіть короткий сценарій, де техніка «нога-в-двері» може бути ефективно використана для досягнення якоїсь мети (наприклад, заохочення до здорового способу життя, волонтерства).

Тема 3. «Я» в соціальному контексті

Семінарське (практичне) заняття 7

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Я-концепція особистості, Я-схеми, ефект покликання на себе та Я-образи.

2. Конструювання Я-концепції через досвід успіху та невдач і судження про нас інших людей.

3. Самоповага як соціальний феномен.

4. Розвиток соціального Я (соціальні ролі, соціальна ідентичність, соціальне порівняння).

5. Особистість і культура, поняття залежної та незалежної Я-концепції.

6. Поняття соціального типу та соціального характеру особистості.

7. Співвідношення соціального типу та соціальної зрілості особистості.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проведіть самоаналіз за такими запитаннями:

– Яку роль соціальні оцінки інших людей відіграли у формуванні вашої самооцінки?

– Як події успіху чи невдач вплинули на ваш «Я-образ»?

Свої рефлексії подайте у формі друкованого тексту, обсяг – 1,5 сторінки.

Семінарське (практичне) заняття 8

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Соціалізація особистості: форми, механізми та моделі.
2. Специфіка соціалізації на різних вікових етапах.
3. Особливості людського самопізнання у поясненні та прогнозуванні власної поведінки.
4. Проблема самоаналізу.
5. Самоконтроль та самоефективність у сучасному соціальному світі.
6. Феномен вивченої безпорадності як проблема самовизначення.
7. Особливості самопрезентації та управління враженнями інших людей.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть власний досвід однієї зі стадій соціалізації (наприклад, перехід із школи до університету). Виокреміть основні агенти вашої соціалізації, механізми, через які відбувалась адаптація (імітація, ідентифікація, навчання тощо). Свої міркування подайте у форматі короткого есе на 1–1,5 сторінки друкованого тексту.
2. За допомогою аналізу наукових та інтернет-інформаційних джерел підберіть 2–3 приклади феномену вивченої безпорадності з реального життя. Результати своїх пошуків презентуйте на аудиторному занятті.

Практичне заняття 9. Модульна контрольна робота

МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВЕЛИКИХ ГРУП ТА МАСОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Тема 4. Соціальний вплив у культурному, міжкультурному, національному та міжнаціональному контекстах

Частина 1. Загальні теоретичні основи соціального впливу

Семінарське (практичне) заняття 10

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Соціальна ідентичність та культурні відмінності.
2. Культура як детермінанта соціальної поведінки особистості.
3. Теорія соціальних ролей (інверсія ролей, ролі з високим та низьким статусом).
4. Соціальна психологія гендерних відмінностей.
5. Культурний вплив на гендерні ролі. Соціальне домінування як чинник соціальної та гендерної поведінки.
6. Агресія та сексуальність.

7. Явище конформізму: визначення поняття, класичні теорії, експерименти С. Аша.

8. Формування соціальних норм через призму наукових досліджень М. Шерифа.

9. Феномен підкорення у соціальній психології впливу: експерименти С. Мілгрема.

10. Способи протидії соціальному тиску.

11. Психологія соціального переконання: механізми та засоби, якими здійснюють переконання аудиторії.

12. Протидія соціальному переконанню (посилення власної позиції, оскарження переконань, розвиток контраргументації тощо).

Завдання для самостійної роботи:

1. Перегляньте документальні фільми «Звичайні зомбі. Як працює брехня?» та «Зомбі 2. Промивка мізків». Опишіть, які психологічні механізми стоять за конфромізмом та підлаштуванням особистості до думки групи чи інших людей. Яку роль відіграє авторитет у примусі до виконання наказів? Як впливає пропаганда на людську свідомість?

Практичне заняття 11

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Проведіть мінідослідження серед 3–5 осіб різних культурних (або субкультурних) груп (наприклад, студенти з різних регіонів, представники різних хобі-груп). Запитайте у них, які аспекти їхньої соціальної ідентичності (національність, професія, релігія, належність до групи тощо) є для них найважливішими і як вони проявляються в їхній повсякденній поведінці. Проаналізуйте виявлені культурні відмінності та їх вплив на самосприйняття.

2. Оберіть дві різні культури (наприклад, західна та східна, або міська та сільська). Наведіть по три приклади конкретних соціальних норм або традицій, які суттєво відрізняються в цих культурах (наприклад, вітання, правила ведення переговорів, ставлення до часу). Поясніть, як ці культурні особливості можуть впливати на соціальну поведінку особистості в цих контекстах, і які труднощі можуть виникнути у процесі міжкультурної взаємодії.

3. Опишіть гіпотетичну ситуацію інверсії ролей (наприклад, учень стає «викладачем» для вчителя з нової технології або дитина вчить батьків користуватися смартфоном). Проаналізуйте, які психологічні наслідки така інверсія може мати для обох сторін та для динаміки їхніх стосунків.

4. Проаналізуйте 2–3 популярних рекламних ролики або телевізійних серіали. Визначте, як у них представлені чоловічі та жіночі образи. Чи є там стереотипи? Які саме? Поясніть, як таке зображення може впливати на формування гендерних уявлень у суспільстві.

5. Наведіть 2–3 приклади з реального життя (можливо, з новин, соціальних мереж або власного досвіду), де феномен соціального домінування проявляється у міжособистісній або груповій взаємодії (наприклад, у спортивній команді, на роботі, у політиці). Опишіть, як це впливає на поведінку індивідів та динаміку групи.

6. Розгляньте конкретний приклад зі ЗМІ (фільм, новинний репортаж, стаття), де агресія та сексуальність переплітаються. Проаналізуйте цей приклад із психологічної позиції: які форми агресії тут присутні? Як вони пов'язані із сексуальністю? Які потенційні наслідки для індивідів та суспільства демонструє або ілюструє цей приклад?

7. Уявіть себе учасником або спостерігачем експерименту, подібного до експерименту С. Аша (наприклад, у групі потрібно вибрати «правильний» колір, який очевидно неправильний, але більшість обирає його). Опишіть свої ймовірні емоції та внутрішні конфлікти. Як би ви діяли в такій ситуації? Які фактори могли б посилити або послабити ваш конформізм?

8. Проведіть невеликий «експеримент» у групі друзів або колег (до 5 осіб), які раніше не стикалися з неоднозначним стимулом (наприклад, попросіть їх оцінити незвичайний художній твір, абстрактну картину або ж визначити «правильну» відповідь на питання, що не має єдиної правильної відповіді). Спочатку попросіть кожного дати оцінку індивідуально, а потім обговоріть результати в групі. Проаналізуйте, чи змінилися індивідуальні оцінки після групового обговорення, і як це ілюструє формування соціальних норм.

9. Наведіть гіпотетичну ситуацію (не пов'язану з фізичним болем), де людина може підкоритися авторитету, навіть якщо це суперечить її моральним принципам (наприклад, у робочому середовищі, в армії, у державній установі). Опишіть цю ситуацію та назвіть чинники, що сприяють підкоренню, і запропонуйте можливі стратегії протидії.

10. Уявіть, що ви зіткнулися із сильним соціальним тиском у групі (наприклад, вас переконують взяти участь у сумнівній акції, змінити свою думку щодо важливого питання або ж змушують робити те, що суперечить вашим цінностям). Складіть план із 3–5 кроків, як ви будете протидіяти цьому тиску, використовуючи різні стратегії (наприклад, чітке висловлення своєї позиції, пошук підтримки однодумців, посилання на власні принципи).

11. Оберіть дві різні рекламні кампанії (наприклад, політична реклама та реклама товару). Проаналізуйте, які механізми переконання (центральний / периферійний шлях, використання авторитету, емоційне звернення, соціальний доказ тощо) використовуються в кожній із них. Визначте цільову аудиторію та оцініть ефективність застосованих засобів.

12. Оберіть суперечливе твердження або поширений стереотип, із яким ви не згодні (наприклад, «молодь зараз зовсім не читає книг», «усі політики одна-

кові»). Розробіть три-чотири контраргументи, які б ефективно спростували це твердження. Подумайте, як би ви могли посилити свою позицію і переконати опонента, використовуючи раціональні докази та емоційний вплив.

Частина 2. Соціальна психологія великих груп, етносів, націй та міжгрупової взаємодії

Семінарське (практичне) заняття 12

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Велика соціальна група: визначення поняття, загальна характеристика та класифікації.
2. Психологія соціальних класів (різновиди класів, класові потреби, інтереси, соціальні почуття та інші компоненти).
3. Розмежування понять етнос та нація.
4. Форми існування етносу.
5. Етнічна свідомість, самосвідомість та етнічна ідентичність.
6. Проблема визначення поняття нації.
7. Національна свідомість та самосвідомість.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте короткий термінологічний словник за темою семінарського заняття.

Практичне заняття 13

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Оберіть будь-яку велику соціальну групу (наприклад, студентство, пенсіонери, ІТ-спеціалісти, мешканці великого міста тощо). Складіть її розгорнуту характеристику, визначте критерії формування групи, виокремте основні ознаки та спробуйте класифікувати її за різними аспектами (наприклад, за роллю в суспільстві, за рівнем взаємодії, за ступенем організованості).
2. Вважається, що в сучасному суспільстві класові відмінності стають менш очевидними, ніж у минулому. Чи згодні ви з цим твердженням? Наведіть аргументи «за» і «проти», використовуючи концепції класових потреб, інтересів та соціальних почуттів. Як ви гадаєте, чи продовжує класова приналежність впливати на психологічний стан та поведінку людей?
3. Розгляньте приклад курдів або кримських татар. Використовуючи поняття етнос та нація, поясніть, чому їхня ситуація є складною з позиції національно-державного будівництва. Обґрунтуйте, які ознаки дозволяють їх вважати етносом, а які – прагненням до формування нації (або вже сформованою нацією, але без власної держави).

4. Виберіть один із етапів розвитку етносу (наприклад, плем'я, народність). Знайдіть історичні приклади та опишіть, як у цей період проявлялися основні ознаки відповідної форми існування етносу (наприклад, спільна територія, мова, економіка, самосвідомість), та які психологічні особливості могли бути притаманні членам такої спільноти.

5. Подумайте про свій власний досвід. Опишіть, як ви усвідомлюєте свою етнічну приналежність (етнічна ідентичність). Які події, знання чи взаємодії з іншими людьми сприяли формуванню вашої етнічної самосвідомості (глибшого розуміння свого місця в етнічній групі, її цінностей та історії)?

6. Знайдіть 3–5 новинних заголовків або коротких статей за останній рік, де використовується слово «нація» (наприклад, «українська нація», «національна безпека», «будівництво нації»). Проаналізуйте, в якому контексті вживається це слово і які аспекти нації (політичні, етнокультурні, громадянські) підкреслюються в кожному випадку.

7. Розробіть концепцію соціальної кампанії, спрямованої на посилення національної свідомості серед молоді. Опишіть цільову аудиторію, ключові меседжі, канали комунікації та очікувані результати. Поясніть, як ваша кампанія відрізняється від тієї, що була б спрямована лише на формування національної ідентичності.

Семінарське (практичне) заняття 14

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Формування та розвиток національної ідентичності.
2. Визначення поняття національного характеру та його змісту.
3. Українська національна ментальність та характер.
4. Проблема етнічних та національних стереотипів у сучасному світі.
5. Особливості міжгрупових відносин та їх форми від толерантності до нетерпимості (геноцид, вигнання, сегрегація, плюралізм, асиміляція, об'єднання).
6. Розмежування понять та соціальних явищ етноцентризму, націоналізму, нацизму та шовінізму.

Завдання для самостійної роботи:

Підготуйте мініаналіз на тему «Як проявляється етнічна ідентичність українців у період сучасної війни?» У відповіді спробуйте визначити емоційні, поведінкові або ціннісні аспекти та надайте конкретні приклади з медіа, соціальних мереж або власного досвіду. Результати своїх роздумів подайте у формі друкованого тексту, обсяг – 1,5–2 сторінки.

Практичне заняття 15

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Запропонуйте концепцію соціальної реклами або культурного проєкту, спрямованого на посилення національної ідентичності серед внутрішньо переміщених осіб або українців, які перебувають за кордоном. Опишіть ключові меседжі, візуальні образи та потенційні канали поширення.

2. Оберіть дві різні нації (наприклад, українці та німці, або українці та японці). Спробуйте виокремити 3–4 риси, які традиційно приписуються їх національному характеру. Поясніть, які історичні, географічні чи культурні чинники могли сприяти формуванню цих рис. Проаналізуйте, наскільки ці уявлення є об'єктивними, а наскільки – стереотипними.

3. Уявіть, що ви психолог-консультант, який працює з міжнародними командами. До вас звернувся керівник іноземної компанії, яка відкриває офіс в Україні. Він просить пояснити особливості української національної ментальності, які можуть вплинути на командну роботу та бізнес-процеси. Сформулюйте 3–5 ключових порад, враховуючи як сильні сторони, так і потенційні виклики.

4. Подумайте про стереотипи, які існують щодо українців або вашої етнічної групи. Які з них, на вашу думку, є більш-менш справедливими (мають конкретні підстави), а які – абсолютно хибними? Які почуття вони у вас викликають? Запропонуйте способи боротьби з негативними стереотипами.

5. Уявіть, що ви є членом урядової комісії, яка розробляє стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Які форми міжгрупових відносин (із перерахованих: плюралізм, асиміляція, об'єднання) ви вважаєте найбільш бажаними та реалістичними для досягнення цілей? Які заходи ви б запропонували, щоб сприяти цим формам та запобігти нетерпимості?

6. Як, на вашу думку, поняття «патріотизм» співвідноситься з «націоналізмом» у сучасних українських реаліях? Де пролягає межа між здоровою любов'ю до своєї нації та ксенофобськими проявами? Наведіть аргументи на користь вашої позиції.

Тема 5. Соціальна психологія масових явищ

Семінарське (практичне) заняття 16

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Великі стихійні групи: психологія виникнення.

2. Натовп як форма масової поведінки: основні характеристики.

3. Психологія мас у працях Г. Лебона та Г. Тарда.

4. Психології мас із позиції психоаналізу З. Фройда. Вираження колективного і підсвідомого у натовпі.

5. Злочинний натовп у філософії С. Сігеле.

6. Розмежування явищ натовпу, публіки та маси.

7. Особливості поведінки індивіда у натовпі: зміни у функціонуванні психічних процесів, змінені стани свідомості, деіндивідуалізація, анонімність, «кільцева реакція», залежність сили впливу від чисельності стихійної групи.

8. Природа виникнення паніки у натовпі та ефект емоційного зараження.

9. Масова свідомість: специфіка формування та функціонування.

10. Масова культура, поп-культура, елітарна культура: визначення та розмежування понять.

11. Мода як масове явище.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прочитайте та проаналізуйте працю засновника психоаналізу З. Фройда «Психологія мас та людського “Я”». Зокрема виокремте спільні положення та ідеї у психології мас за Г. Лебоном та сучасній соціальній психології натовпу і масових явищ. Дайте відповіді на такі запитання:

– Що, на думку З. Фройда, є ядром людської совісті?

– Які властивості маси виокремлює З. Фройд із роздумів Г. Лебона?

– Яке значення для маси має вождь?

– У чому полягають протиріччя моральності та інтелектуальності юрби?

– Як працює механізм індукції у процесі афективного (емоційного) зараження в натовпі?

– Як З. Фройд пов’язує навіювання та психологію мас із ключовим для психоаналізу поняттям і явищем – лібідо?

– На якій ілюзії тримаються штучні маси – церква та військо?

– Яку роль у війську відіграє головнокомандувач? Чи можемо ми спостерігати виокремлені З. Фройдом тенденції та закономірності функціонування армії у час російсько-української війни?

– Чи згодні ви з тим, як пояснює природу паніки у масі З. Фройд? Аргументуйте свою відповідь.

Практичне заняття 17

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Оберіть велику стихійну групу, що виникла нещодавно як реакція на певну подію (наприклад, черга за гуманітарною допомогою, група людей, що зібралися на місці ДТП, або спонтанний флешмоб). Опишіть умови та чинники, що сприяли її виникненню. Проаналізуйте, які психологічні механізми (наприклад, емоційне зараження, пошук інформації, спільна загроза) могли лежати в основі формування цієї групи.

2. Знайдіть та перегляньте короткий відеофрагмент поведінки натовпу (наприклад, на мітингу, концерті, масовому заході або під час надзвичайної ситуа-

ції). Проаналізуйте його, виокремте основні характеристики натовпу: відсутність сталої структури, анонімність, емоційність, низький рівень самоконтролю, імпульсивність тощо. Чи всі характеристики проявляються повною мірою? Обґрунтуйте свою відповідь.

3. Оберіть один із сучасних прикладів масової поведінки (наприклад, поширення популярного челенджу в TikTok, масова паніка в соціальних мережах, великий мітинг). Спробуйте пояснити його, використовуючи концепції Г. Лебона (наприклад, «зараження», «втрата індивідуальності») та Г. Тарда (наприклад, «наслідування», «мода»). Яка з теорій, на вашу думку, краще пояснює обраний вами приклад?

4. Згадайте ситуації, коли ви були частиною великого натовпу (наприклад, на концерті, спортивному матчі, демонстрації). Спробуйте проаналізувати власні емоції та відчуття в цій ситуації через призму ідей З. Фройда. Чи відчували ви «втрату Я», вплив «колективного несвідомого» або особливий зв'язок із лідером натовпу? Опишіть, як це могло бути пов'язано з ідеями про «Его-ідеал» та «ідентифікацію» у масі.

5. Знайдіть інформацію про конкретний історичний випадок злочинного натовпу (наприклад, погром, мародерство під час заворушень). Використовуючи ідеї С. Сігеле, опишіть характерні риси цього натовпу, його динаміку та фактори, що призвели до злочинної поведінки. Які елементи «морального божевілля» або «злочинної пристрасті» ви можете виокремити?

6. Прочитайте 3 короткі описи ситуацій. Ваше завдання – визначити, у якому прикладі йдеться про натовп, публіку чи масу, та обґрунтувати свій вибір.

– Приклад 1: люди, які дивляться телевізійні новини про вибори.
– Приклад 2: фани, які зібралися біля сцени на рок-концерті.
– Приклад 3: читачі одного популярного онлайн-видання.

7. Уявіть себе в умовах великого, емоційно зарядженого, безпечного натовпу (наприклад, на святі). Спробуйте подумки проаналізувати, як могла б змінитися ваша свідомість, сприйняття, мислення та емоції. Чи відчували б ви деіндивідуалізацію або анонімність? Як «кільцева реакція» могла б вплинути на вашу поведінку?

8. Оберіть реальний випадок паніки у натовпі (наприклад, під час пожежі, евакуації або масової втечі). Проаналізуйте його, виокремте первинні тригери паніки, роль емоційного зараження, а також те, як недостовірна інформація або відсутність чітких інструкцій могли посилити панічні настрої.

2 СЕМЕСТР

МОДУЛЬ 3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Тема 6. Спілкування, міжособистісні стосунки та соціальна взаємодія

Частина 1. Феномен спілкування та його значення у соціальній взаємодії і розвитку особистості

Семінарське (практичне) заняття 1(18)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Спілкування як повноцінний вид соціальної діяльності та взаємодії.
2. Явище афіліації як потреби людини у спілкуванні.
3. Характеристики спілкування як соціальної діяльності: структура, функції, види, стратегії, тактики, стилі, засоби та форми.
4. Компоненти спілкування: комунікаційний, перцептивний та інтерактивний.
5. Відображення інтерактивного компоненту спілкування у транзактному аналізі Е. Берна. Психологія small talk та зловживання нею у сучасному суспільстві.
6. Психологія формування першого враження про людину (ефекти первинності та ореолу, стереотипізація, тенденція до підтвердження, емоційний вплив, зовнішні фактори, соціальний статус та особистісні властивості).

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть порівняльну таблицю, в якій проаналізуйте певну small talk за визначеними параметрами:

Параметр	**Small Talk**	**Глибинна міжособистісна комунікація**
Основна мета		
Типові теми		
Рівень саморозкриття		
Соціальні наслідки		

Заповніть таблицю (мінімум по 2 речення в кожній клітинці). У кінці дайте коротку відповідь: «Чому знання різних рівнів спілкування важливе для психолога?»

Практичне заняття 2(19)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Уявіть ситуацію, коли через відсутність або порушення спілкування виникла проблема (наприклад, конфлікт у команді, невиконання завдання, непорозуміння у сім'ї тощо). Опишіть цю ситуацію та поясніть, як саме недостатність спілкування призвела до негативних наслідків. Запропонуйте, як можна було б покращити комунікацію, щоб уникнути проблеми.

2. Згадайте ситуацію зі свого життя, коли ви відчували сильну потребу в спілкуванні (наприклад, під час стресу, радості, самотності). Опишіть, як ця афіліація проявилася і що ви робили, щоб її задовольнити. Які емоції ви відчували до, під час та після задоволення цієї потреби?

3. Сформулюйте одну ідею (наприклад, пропозицію нового проєкту або прохання) трьома різними стилями спілкування: авторитарним, демократичним та ліберальним. Проаналізуйте, як зміниться сприйняття вашого повідомлення залежно від обраного стилю.

4. Оберіть співрозмовника та спробуйте протягом 5–7 хвилин максимально зосередитися на перцептивному компоненті спілкування. Зверніть увагу на невербальні сигнали (мова тіла, міміка, жести), інтонацію, швидкість мовлення. Спробуйте «прочитати» емоційний стан партнера без слів. Потім обговоріть, наскільки ваші «прочитання» були точними.

5. У сучасному суспільстві часто практикується small talk (неформальне, поверхневе спілкування). Вкажіть, у яких ситуаціях small talk є доречним та корисним? Наведіть приклади, коли small talk може бути зловживанням і перешкоджати глибокому, змістовному спілкуванню або навіть ставати маніпуляцією. Як розрізнити конструктивний small talk від маніпулятивного?

6. Домовтесь з одногрупником / одногрупницею про такий експеримент: кожен із вас обирає 2–3 фотографії незнайомих людей (наприклад, з інтернету, якщо це не порушує конфіденційності). Потім обміняйтесь фотографіями. Кожен окремо записує перше враження про людину на фото, обґрунтовуючи його (наприклад, «мені здається, ця людина добра, бо у неї усміхнені очі»). Потім обговоріть свої враження. Визначте, які фактори вплинули на ваше перше враження (зовнішність, ефект ореолу, стереотипи).

Частина 2. Різновиди соціальної та міжособистісної взаємодії від агресії до симпатії

Семінарське (практичне) заняття 3(20)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Форми та особливості соціальної та міжособистісної взаємодії.

2. Вплив упереджень на стосунки з іншими людьми та виникнення антипатії.

3. Поширення соціальних упереджень та їх різновиди: расові, приховані, гендерні та інші упередження.

4. Соціальні джерела упереджень (соціальна нерівність, релігія, дискримінація, стереотипи, соціальна ідентичність, конформізм та інституціональна підтримка).

5. Когнітивні та емоційні джерела упереджень (категоризація, атрибуція, фрустрація та агресія, потреба у статусі та самозахисті, авторитарність особистості).

Завдання для самостійної роботи:

Оберіть один із типів упереджень (расове, гендерне, вікове, релігійне або будь-яке інше). Дайте визначення обраному виду упередження. Наведіть конкретний приклад із сучасних українських реалій (медіа, соціальні мережі, повсякденне життя). Коротко опишіть можливі соціально-психологічні наслідки цього упередження для індивіда і групи. Результати роботи подайте у формі друкованого тексту, обсяг – 2–3 сторінки.

Практичне заняття 4(21)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Уявіть, що ви працюєте в команді над важливим проєктом. Опишіть три різні форми соціальної взаємодії, які можуть виникнути всередині цієї команди (наприклад, співпраця, конкуренція, конфлікт). Для кожної форми наведіть конкретний приклад ситуації та поясніть, які особливості її характеризують (наприклад, цілі учасників, динаміка стосунків, результат).

2. Пригадайте випадок зі свого життя (або змодельовану ситуацію), коли ви відчували антипатію до людини або групи людей. Спробуйте проаналізувати, чи було це почуття зумовлене упередженнями (можливо, навіть неусвідомленими). Які саме упередження могли вплинути? Як це вплинуло на вашу взаємодію?

3. Знайдіть у ЗМІ (новини, реклама, соціальні мережі) три приклади, що ілюструють різні різновиди упереджень (наприклад, гендерні стереотипи в рекламі, приховані упередження у висловлюваннях політиків, расові упередження у коментарях до публікацій тощо). Опишіть кожен приклад, вкажіть, до якого типу упередження він належить, і поясніть, як це упередження може впливати на суспільство.

4. Виберіть якесь соціальне явище або історичну подію (наприклад, ксенофобія в конкретний історичний період, дискримінація за певною ознакою в суспільстві тощо). Проаналізуйте, які соціальні джерела упереджень відігравали ключову роль у його виникненні та поширенні. Як соціальна нерівність, стереотипи або інституціональна підтримка могли сприяти цьому?

5. Проаналізуйте, як авторитарність особистості та її потреба у статусі та самозахисті можуть призводити до формування та підтримання упереджень. Наведіть гіпотетичний приклад такої людини та поясніть її мотиви з позиції цих психологічних джерел.

Семінарське (практичне) заняття 5(22)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Агресія як визначальний фактор соціальної поведінки: теорії агресії.

2. Агресія як набута соціальна навичка: теорія соціального научіння А. Бандури.

3. Детермінанти агресії та агресивної поведінки. Вплив ЗМІ на соціальну поведінку і мислення.

4. Сексуальне насильство як викривлення сексуальної реальності особистості: вплив ЗМІ та порнографії.

5. Соціальні й культурні інструменти та механізми послаблення агресії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прослухайте лекцію професора Стенфордського університету Роберта Сапольскі на тему «Чому люди роблять зло?» Сформулюйте коротко у тезах основні ідеї науковця та зробіть групове обговорення запропонованої проблематики. URL: https://youtu.be/bD888L8BO_g?si=b_tS2JU9q9rrg8fI

Практичне заняття 6(23)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Проаналізуйте реальний або вигаданий приклад соціальної взаємодії, у якому присутня агресія (наприклад, конфлікт у черзі, сутичка під час спортивного матчу, булінг у школі). Застосуйте одну з відомих теорій агресії (наприклад, фрустраційно-агресивну, інстинктивну теорію Фройда / Лоренца або соціально-когнітивну) для пояснення її причин. Яка теорія, на вашу думку, найкраще пояснює цю ситуацію і чому?

2. Пригадайте ситуацію зі свого життя або спостережень, коли чиясь агресивна поведінка була явно «скопійована» (наприклад, дитина копіює поведінку дорослих, підліток – однолітків). Опишіть цю ситуацію, вкажіть модель (джерело агресії), процес спостереження та відтворення поведінки. Чи були якісь заохочення чи покарання, що вплинули на відтворення?

3. Оберіть три різні медіапродукти (наприклад, епізод серіалу / фільму, новинний сюжет, відеокліп, пост у соцмережі), у яких присутнє зображення агресії. Проаналізуйте:

– Які форми агресії (фізична, вербальна, непряма тощо) показані?

– Які можливі детермінанти агресії (ситуативні, особистісні, соціальні) можна ідентифікувати у сюжеті?

– Як, на вашу думку, це зображення агресії може вплинути на соціальну поведінку та мислення аудиторії (наприклад, десенсибілізація, моделювання, підвищення рівня тривоги)?

4. Створіть концепцію короткої просвітницької кампанії (наприклад, для соціальних мереж або шкіл), спрямованої на запобігання сексуальному насильству через формування здорової сексуальної реальності. Які міфи чи стереотипи щодо сексу та стосунків, поширені ЗМІ / порнографією, ви б спростували? Які позитивні моделі поведінки пропонували б?

5. Дослідіть успішні приклади (зарубіжні або вітчизняні) соціальних чи культурних ініціатив, спрямованих на запобігання агресії або її зниження (наприклад, програми медіації, антибулінгові кампанії, проєкти з розвитку емоційного інтелекту). Проаналізуйте, які механізми послаблення агресії були задіяні в цих ініціативах і чому вони виявилися ефективними.

Семінарське (практичне) заняття 7(24)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Позитивні форми міжособистісної взаємодії – дружба та любов.
2. Психологія дружби та теорії її виникнення.
3. Фактор фізичної привабливості у встановленні близьких міжособистісних стосунків.
4. Формування та розвиток симпатії: теорія схожості, теорія протилежностей та вплив атрибуції.
5. Взаємозв'язок самооцінки та привабливості.
6. Почуття любові та різновиди любовної взаємодії (любов-пристрасть, романтична любов, любов-дружба).
7. Підтримка міжособистісних стосунків та прив'язаність (теорії та типи прив'язаності).
8. Феномен альтруїзму: визначення поняття та теорії виникнення.
9. Егоїзм та емпатія – дві протиборчих сили у проявах альтруїзму.
10. Вплив соціальних норм на прояви альтруїзму. Соціальне навчання альтруїстичної поведінки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте своє найближче соціальне середовище за технікою Я. Морено «Соціальний атом». Визначте, у яких міжособистісних стосунках у вас є порушення соціально-рольової взаємодії, які стосунки варто залишити в минулому, а у яких ви знаходите для себе найбільше психоемоційної підтримки?

Практичне заняття 8(25)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Підготуйте інформацію для обговорення на тему: «Чи може дружба перерости в любов, і чи завжди це позитивно для обох сторін?» Проаналізуйте психологічні фактори, які сприяють або перешкоджають такому переходу, та можливі наслідки.

2. Оберіть відомий приклад дружби (з літератури, кіно або історії). Проаналізуйте його крізь призму однієї з теорій виникнення дружби (наприклад, теорії соціального обміну, теорії відповідності потреб). Вкажіть, як ця теорія пояснює зародження та підтримку саме цих стосунків?

3. Проаналізуйте, чи є фізична привабливість визначальним фактором у встановленні близьких стосунків у сучасному суспільстві? Які інші фактори, на вашу думку, можуть бути більш значущими і чому?

4. Уявіть, що ви познайомилися з новою людиною:

– Застосуйте теорію схожості: які спільні риси (хобі, погляди, життєвий досвід) ви будете шукати, щоб відчути симпатію?

– Застосуйте теорію протилежностей: чи є властивості, які могли б привабити вас відмінністю від ваших власних?

– Поясніть, як атрибуція (приписування причин поведінки) може вплинути на вашу симпатію до цієї людини, якщо, наприклад, вона запізниться на зустріч або зробить вам комплімент.

5. Подумайте про свій досвід або досвід людей, яких ви знаєте. Як, на вашу думку, висока самооцінка може впливати на сприйняття власної привабливості та на готовність встановлювати стосунки? А як низька самооцінка може впливати на ці процеси? Наведіть конкретні приклади.

6. Оберіть три різні фільми або книги, які, на вашу думку, найкраще ілюструють кожен із різновидів любові (любов-пристрасть, романтична любов, любов-дружба). Опишіть, які характеристики героїв, їхньої поведінки та взаємодії дозволяють зарахувати їхні стосунки до конкретного типу любові.

7. Уявіть двох людей у довготривалих стосунках. Один має тривожний тип прив’язаності, інший – уникаючий. Опишіть, як їхні стилі прив’язаності можуть проявлятися у щоденних взаємодіях, конфліктах, потребах у близькості та способі надання підтримки. Запропонуйте можливі стратегії для покращення їхніх стосунків.

8. Виберіть одну з теорій виникнення альтруїзму (наприклад, еволюційна теорія, теорія соціального обміну, нормативний підхід). Обґрунтуйте, як вона може пояснити конкретні акти альтруїзму (наприклад, чому людина ризикує життям заради незнайомця).

9. Уявіть, що ви бачите, як людина падає на вулиці. Опишіть свої можливі внутрішні реакції з позиції емпатії (співчуття, бажання допомогти) та з позиції егоїстичних мотивів (страх відповідальності, бажання виглядати героєм). Як ці внутрішні сили можуть боротися, і яка з них може перемогти?

10. Визначте 2–3 соціальні норми у суспільстві, які сприяють альтруїстичній поведінці (наприклад, норма взаємності, норма соціальної відповідальності). Наведіть приклади, як ці норми проявляються у повсякденному житті та впливають на готовність людей допомагати іншим.

Практичне заняття 9(26). Модульна контрольна робота

МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У ПРАКТИЧНОМУ ЗАСТОСУВАННІ ТА У РЕАЛІЯХ XXI СТОЛІТТЯ

Тема 7. Соціальна психологія релігії та її вплив на особистість

Семінарське (практичне) заняття 10(27)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Релігія як об'єкт соціально-психологічних досліджень.
2. Релігія в осмисленні представників психодинамічного напряму (З. Фройд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм).
3. Вплив та значення релігії у формуванні людської цивілізації та культури.
4. Релігійна віра: підходи до вивчення явища та форми його прояву.
5. Проблема релігійного фанатизму: історична ретроспектива питання.
6. Прояви релігійного фанатизму у XXI столітті.
7. Психологічні особливості організації та функціонування релігійних сект.
8. Форми переконання та навіювання у релігійних культах та сектах.

Практичне заняття 11(28)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Оберіть будь-яку релігійну традицію (наприклад, християнство, іслам, буддизм) і запропонуйте три гіпотези щодо її впливу на соціальну поведінку та психологічний стан послідовників. Поясніть, які соціально-психологічні методи (опитування, інтерв'ю, спостереження, експеримент) ви б використали для перевірки цих гіпотез, обґрунтовуючи свій вибір.

2. Згадайте або знайдіть приклад відомого діяча (мислителя, митця), чия творчість або біографія має помітний релігійний аспект. Спробуйте проаналізувати його / її релігійність крізь призму одного з психодинамічних підходів. Наприклад, як З. Фройд пояснив би потребу в релігії у цієї особистості, або як К.-Г. Юнг інтерпретував би її релігійні символи та архетипи?

3. Підготуйте та проаналізуйте інформацію на тему: «Чи може сучасне суспільство, з його фокусом на науці та раціональності, обійтися без впливу релігії на формування моральних цінностей та соціальної згуртованості?» Обґрунтуйте свою позицію, наводячи аргументи з історії та сучасності.

4. Опишіть різні форми прояву релігійної віри, які ви спостерігали або про які читали (наприклад, відвідування богослужінь, особиста молитва, паломництво, волонтерство в релігійній громаді, дотримання релігійних обрядів у побуті). Проаналізуйте, які психологічні потреби задовольняє кожна з цих форм для віруючої людини.

5. Оберіть один історичний приклад релігійного фанатизму (наприклад, хрестові походи, релігійні війни в Європі, феномен асасинів, деякі аспекти інквізиції). Дослідіть історичний контекст, причини виникнення, форми прояву та наслідки цього фанатизму. Опишіть психологічні механізми, які могли бути підґрунтям такої поведінки (наприклад, групова поляризація, когнітивний дисонанс, ілюзія непогрішимості).

6. Уявіть, що ви працюєте в організації, яка займається протидією релігійному екстремізму. Запропонуйте три соціально-психологічні стратегії (наприклад, освітні програми, діалогові платформи, психологічна допомога) для запобігання поширенню релігійного фанатизму серед молоді.

7. Проаналізуйте різницю між поняттями «релігійна секта» та «нова релігійна течія» з позиції соціальної психології. Наведіть приклади та поясніть, які психологічні ознаки (наприклад, харизматичний лідер, ізоляція від суспільства, тотальний контроль, маніпуляції свідомістю) дозволяють зарахувати групу до «секти».

8. Знайдіть або пригадайте приклади пропагандистських матеріалів (тексти, відео, аудіозаписи) релігійних культів або сект (можна використовувати матеріали, що аналізуються в академічних джерелах, не шукаючи їх безпосередньо у деструктивних організаціях). Проаналізуйте, які психологічні техніки переконання та навіювання (наприклад, звернення до емоцій, повторення, створення відчуття приналежності, чорно-біле мислення, ідеалізація лідера) вони використовують.

Тема 8. Соціальна психологія війни у реаліях XXI століття

Семінарське (практичне) заняття 12(29)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Специфіка соціальних змін в умовах війни (зміни у динаміці великих та малих груп, формування нових соціальних ролей, вплив пропаганди та дезінформації).

2. Соціально-психологічні наслідки впливу війни на цивільне населення.

3. Специфіка соціальної адаптації особистості та групи до умов війни.

4. Психологічні наслідки впливу бойових дій на психіку військовослужбовців та їхнє соціальне життя.

5. Соціально-психологічні настрої українців в умовах російсько-української війни.

6. Колективна травма війни як об’єкт соціально-психологічних досліджень.

7. Особливості ресоціалізації учасників бойових дій та внутрішньо переміщених осіб.

8. Сучасна соціальна перцепція українцями росіян.

9. Соціально-психологічний аспект впливу на особистість сучасних інформаційних війн.

Практичне заняття 13(30)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Оберіть одну із зазначених соціальних груп, яка зазнала значних змін із початку повномасштабної війни:

– Сім'ї з дітьми: як змінилася динаміка взаємодії, розподіл ролей, ухвалення рішень?

– Волонтерські організації: як відбувалося їх формування, структурування, зміна лідерства та завдань?

– Трудові колективи (наприклад, у зруйнованих містах чи релокованих підприємствах): як змінилися взаємини, ієрархія, ставлення до роботи?

Проаналізуйте трансформації у динаміці, формуванні нових соціальних ролей та, за можливості, вплив пропаганди чи дезінформації на цю групу.

2. Уявіть, що ви психолог, який працює з цивільним населенням, що пережило окупацію або інтенсивні обстріли. Які три основні соціально-психологічні наслідки (наприклад, підвищення тривожності, зміна довіри до інститутів, посилення колективної ідентичності, загострення міжособистісних конфліктів) ви б виокремили та які стратегії підтримки запропонували б для їх подолання?

3. Місто Н, що розташоване неподалік від лінії фронту, постійно зазнає обстрілів. Мешканці живуть в умовах постійної небезпеки. Запропонуйте конкретні соціально-психологічні заходи, спрямовані на підвищення стійкості та адаптації місцевої громади. Які ресурси (як внутрішні, так і зовнішні) можуть бути залучені?

4. Опишіть типові психологічні наслідки перебування в зоні бойових дій для військовослужбовців (наприклад, ПТСР, моральне виснаження, зміна системи цінностей). Як ці наслідки можуть впливати на їхнє соціальне життя після повернення з фронту (взаємини з родиною, друзями, колегами, адаптацію до мирного життя)?

5. Поясніть, як співвідносяться феномени національної єдності та психологічної втоми в українському суспільстві. Які чинники сприяють збереженню єдності, а які призводять до втоми? Як ці два явища впливають на соціально-психологічні настрої?

6. Виберіть одну з історичних подій, що призвела до колективної травми (наприклад, Голодомор, Чорнобильська катастрофа, Революція Гідності). Проаналізуйте, як ця подія вплинула на колективну пам'ять, ідентичність та соціальні установки українців. Порівняйте їх із потенційною колективною травмою повномасштабної війни.

7. Уявіть, що ви працюєте в центрі підтримки. Розробіть фрагмент програми ресоціалізації для:

– учасника бойових дій, що повертається додому;

– внутрішньо переміщеної особи, що оселяється у новій громаді.

Визначте ключові етапи та основні завдання на кожному з них, враховуючи специфічні потреби та виклики цих категорій осіб. Вкажіть, яку роль відіграє соціальне оточення у цьому процесі?

8. Знайдіть 3–5 прикладів медіаконтенту (новини, публіцистичні статті, коментарі в соцмережах) за останній рік, що стосуються сприйняття українцями росіян. Проаналізуйте, які образи, емоції та наративи домінують. Поясніть, чи є відмінності у сприйнятті між різними українськими аудиторіями (наприклад, ті, хто був в окупації, та ті, хто перебуває у відносно безпечних регіонах)?

9. Оберіть одну з відомих дезінформаційних кампаній проти України (наприклад, фейки про «біолабораторії», «нацистів» або «втечу» керівництва). Проаналізуйте, які психологічні механізми були використані для впливу на аудиторію (наприклад, емоційний тиск, маніпуляція фактами, формування стереотипів). Які наслідки це мало для соціально-психологічного стану суспільства?

Тема 9. Прикладні аспекти застосування соціально-психологічного знання

Семінарське (практичне) заняття 14(31)

Теоретичні питання для групового обговорення:

1. Прикладна соціальна психологія: загальна характеристика напрямів застосування, предмет та завдання.

2. Соціально-психологічне консультування як перспективний напрям застосування теорії соціальної психології.

3. Активні методи соціально-психологічної роботи.

4. Соціальна психологія у клінічній практиці та в галузі охорони здоров’я. Соціальна психологія в політиці.

5. Соціальна психологія праці, організації та бізнесу.

6. Соціальна психологія освіти.

7. Перспективи розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Оберіть одну з галузей прикладної соціальної психології, наприклад, психологію політики, освіти, праці, охорони здоров’я чи соціально-психологічне консультування. Опишіть у вигляді короткого конспекту основні завдання цієї галузі, приклади її застосування та які навички соціального психолога є ключовими саме в цій галузі. Обов’язково у процесі аналізу використайте приклади з українського контексту після 2020 року.

Практичне заняття 15(32)

Завдання для виконання у парі або індивідуально:

1. Уявіть, що ви отримали запит від некомерційної організації, яка бажає підвищити рівень екологічної свідомості серед підлітків у місті. Запропонуйте, як прикладна соціальна психологія може допомогти у вирішенні цієї проблеми. Визначте:

– предмет та завдання соціально-психологічного дослідження в цьому контексті;

– опишіть 2–3 можливі напрями застосування соціальної психології для досягнення поставленої мети (наприклад, зміна ставлення, формування нових норм, вплив на поведінку).

2. До вас як до соціального психолога-консультанта звернулася родина, у якій виник конфлікт між батьками та підлітком через надмірне використання гаджетів.

– Сформулюйте гіпотези щодо можливих соціально-психологічних причин цього конфлікту (наприклад, групова динаміка, соціальний вплив ровесників, проблеми комунікації).

– Запропонуйте конкретні кроки соціально-психологічного консультування, які ви б застосували для вирішення цієї проблеми, використовуючи принципи соціальної психології.

3. Створіть короткий (на 30–40 хвилин) модуль для тренінгу з розвитку навичок ефективної комунікації в малій групі.

– Опишіть 2–3 активні методи (наприклад, рольова гра, мозковий штурм, групова дискусія, кейс-стаді), які ви будете використовувати.

– Детально опишіть послідовність дій для кожного методу, очікувані результати та роль тренера.

4. Проаналізуйте один із недавніх політичних кейсів (наприклад, виборча кампанія, суспільна дискусія навколо важливого законопроєкту) у країні.

– Визначте, які соціально-психологічні механізми (наприклад, стереотипізація, формування громадської думки, вплив лідера, групова поляризація) були задіяні.

– Запропонуйте, як знання соціальної психології могли б бути використані для більш ефективної комунікації або зниження соціальної напруги в цій ситуації.

5. Ви – консультант з організаційного розвитку. Вас запросили в компанію, у якій спостерігається низький рівень командної взаємодії та зростання конфліктів між відділами.

– На основі знань із соціальної психології праці, організації та бізнесу вам потрібно розробити план заходів для покращення ситуації.

– Додайте у план: діагностику (які методи використаєте?), конкретні тренінги або інтервенції (наприклад, згуртування колективу, управління конфліктами) та показники успіху.

6. У шкільному класі спостерігається проблема булінгу щодо одного з учнів.

– З позиції соціальної психології освіти, які соціально-психологічні фактори можуть бути причиною такого явища (наприклад, динаміка групи, роль лідера, норми класу, соціальне підкріплення)?

– Запропонуйте комплекс заходів для педагогів та шкільного психолога, використовуючи принципи соціальної психології, для запобігання та протидії булінгу. Опишіть роботу з жертвою, з агресорами та з колективом класу.

7. Виберіть одну з актуальних глобальних проблем сучасності (наприклад, зміна клімату, кібербезпека, соціальна нерівність, штучний інтелект).

– Напишіть коротке есе (до 1 сторінки), в якому обґрунтуйте, чому соціальна психологія є ключовою для розуміння та розв’язання цієї проблеми.

– Запропонуйте 3–5 перспективних напрямів досліджень або практичних застосувань соціальної психології, які, на вашу думку, будуть найбільш актуальні у зв’язку з цією проблемою в найближчі 10–20 років.

ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

Варіант 1. Проведіть власний мініексперимент із вивчення ефекту фундаментальної помилки атрибуції у побутових ситуаціях (наприклад, у навчальній групі або серед друзів). Опишіть методику збору даних (наприклад, опитування, інтерв'ю), проаналізуйте отримані результати та порівняйте їх із висновками класичних досліджень (наприклад, Джонса і Гарріса). Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 2. Створіть анкету для дослідження самооцінки та самопрезентаційних стратегій серед студентів різних спеціальностей. Проведіть опитування серед 20–30 респондентів та проаналізуйте отримані дані. Висловіть гіпотези щодо впливу спеціальності на рівень самооцінки та стиль самопрезентації. Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 3. Дослідіть рівень конформізму серед студентів вашого ЗВО за методикою Аша (або модифікованим варіантом). Опишіть дизайн свого експерименту (онлайн або очно), зберіть дані у двох групах (наприклад, першокурсників та старшокурсників), порівняйте рівень схильності до конформізму. Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 4. Проведіть опитування серед студентів щодо їхніх уявлень і емоційних реакцій на великі масові події (наприклад, мітинги, масові святкування, акції протесту). Розробіть анкету на 10–15 запитань відкритого, закритого чи змішаного типу, проаналізуйте отримані результати, визначте основні емоційні патерни та фактори залученості. Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 5. Проведіть дослідження першого враження: сформуйте вибірку з 10–15 осіб; попросіть їх оцінити фото незнайомців (або відео без звуку) за рівнем симпатії, надійності, відкритості. Порівняйте результати з класичними ефектами (ефект ореолу, первинності). Проаналізуйте: які зовнішні чинники найбільше вплинули на оцінки ваших респондентів? Результати дослідження подайте у

форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 6. Проведіть мінідослідження на тему: «Ставлення сучасної молоді до релігії: віра, ритуали, скепсис». Розробіть анонімне опитування та залучіть до дослідження представників різних релігійних поглядів (або тих, хто ідентифікує себе як агностик чи атеїст). Проаналізуйте отримані результати. Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

Варіант 7. Проведіть інтерв'ю (або онлайн-опитування) з представниками різних галузей (освіта, бізнес, охорона здоров'я), щоб з'ясувати: «Як соціально-психологічні знання допомагають у вашій професійній діяльності?» Для цього підготуйте запитання (не менше 5). Вибірку респондентів сформуйте з 3 різних груп по 5–6 осіб. На основі відповідей опитаних порівняйте погляди представників різних професій. Результати дослідження подайте у форматі наукової статті обсягом 12–15 сторінок за такою структурою: *постановка проблеми, мета та завдання, методи дослідження, аналіз наукових джерел за темою, результати емпіричного дослідження, висновки.*

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ

Структура ІТЗ має відповідати вимогам до написання наукових розвідок (наприклад, наукової статті, тез доповіді чи розділу колективної монографії) та містити такі елементи, як *назва роботи* (по середині аркуша, великими літерами напівжирним шрифтом), *прізвище та ім'я автора і короткі відомості про нього* (під назвою роботи з правого краю аркуша), *анотація* (не менше 200–300 слів), *ключові слова, постановка проблеми* (актуальність теми), *мета, завдання, методологія дослідження, аналіз наукових джерел за темою, опис та аналіз основних результатів дослідження, висновки, список використаної літератури.* Максимальний обсяг роботи – 15 сторінок друкованого тексту. Приклад оформлення ІТЗ поданий у додатку 3 цих методичних рекомендацій.

Технічні вимоги до оформлення тексту ІТЗ:

– шрифт Times New Roman 14 кеглю з 1,5 міжрядковим інтервалом, без інтервалів між абзацами;

– абзацні відступи – 1,25 см;

– поля: ліве, нижнє та верхнє – 2 см, праве – 1,5 см.

Список використаних джерел має бути оформлений за ДСТУ 2015 року або в APA стилі. Переглянути правила та приклади оформлення бібліографічного списку можна за покликаннями:

https://www.grafiati.com/uk/info/dstu-8302-2015/examples/

https://www.grafiati.com/uk/blogs/apa-citation-generator/

Заборонено покликатись на джерела, що видані у країні-агресорці РФ та будь-які інші джерела, опубліковані російською мовою.

Покликання на джерела у тексті ІТЗ необхідно брати у квадратні дужки, наприклад: [2].

Вимоги до оформлення презентації ІТЗ

Обсяг презентації ІТЗ повинен становити 10–12 слайдів із використанням шрифтів не менше 32 кеглю для заголовків та 28 кеглю для основного тексту на слайді. Допускається використання різних шрифтів, однак їх кількість не повинна перевищувати 3 видів. Презентація обов'язково має містити ілюстративні матеріали, як-от рисунки, фото, таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Структура презентації: титульний слайд із темою ІТЗ та відомостями про автора, слайд з актуальністю проблематики, основний матеріал, висновки, підсумковий слайд.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Соціальна психологія як галузь наукового знання: структура науки, основні категорії.

2. Предмет, об’єкт та завдання соціальної психології.

3. Принципи та методи наукового дослідження в соціальній психології.

4. Етика соціально-психологічних досліджень, роль людських цінностей у науковому пізнанні реальності.

5. Зв’язок соціальної психології з іншими науками.

6. Історія становлення та розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі знань (передумови виникнення, основні теорії, сучасні напрями розвитку – поведінковий, когнітивний, психодинамічний, гуманістичний тощо).

7. Соціальне пізнання та ставлення.

8. Теорія атрибуції.

9. Фундаментальна помилка атрибуції та її вплив на інтерпретацію причин поведінки іншої людини.

10. Специфіка соціального сприйняття та інтерпретації подій: значення соціальних установок та переконань у нашому житті.

11. Переконання та дилема Монті Холла.

12. Конструювання спогадів, реконструкція минулих установок, поведінки та досвіду.

13. Вплив підсвідомого на формування суджень про інших людей.

14. Дослідження феномену надмірної самовпевненості Деніела Канемана та Еймоса Тверски.

15. Феномен псевдокомпетентності Девіда Даннінга та Джастіна Крюгера.

16. Евристика як стратегія мислення, її різновиди та вплив на наше повсякденне життя (евристика репрезентативності; мислення, що суперечить фактам; ілюзорне мислення; ілюзія контролю).

17. Особливості впливу нашої мотивації, настрою та бажань на соціальні судження. Взаємозалежність установок та поведінки.

18. Проблема прогнозування людської поведінки у соціальній психології.

19. Явище когнітивного дисонансу у соціальній психології.

20. Соціальні переконання та зміна ставлення (техніка «нога-в-двері»).

21. Я-концепція особистості, Я-схеми, ефект покликання на себе та Я-образи.

22. Конструювання Я-концепції через досвід успіху та невдач і судження про нас інших людей.

23. Самоповага як соціальний феномен.

24. Розвиток соціального Я (соціальні ролі, соціальна ідентичність, соціальне порівняння).

25. Особистість і культура, поняття залежної та незалежної Я-концепції.

26. Поняття соціального типу та соціального характеру особистості.

27. Співвідношення соціального типу та соціальної зрілості особистості.

28. Соціалізація особистості: форми, механізми та моделі.

29. Специфіка соціалізації на різних вікових етапах.

30. Особливості людського самопізнання у поясненні та прогнозуванні власної поведінки. Проблема самоаналізу.

31. Самоконтроль та самоефективність у сучасному соціальному світі.

32. Феномен вивченої безпорадності як проблема самовизначення. Особливості самопрезентації та управління враженнями інших людей.

33. Соціальна ідентичність та культурні відмінності.

34. Культура як детермінанта соціальної поведінки особистості.

35. Теорія соціальних ролей (інверсія ролей, ролі з високим та низьким статусом).

36. Соціальна психологія гендерних відмінностей.

37. Культурний вплив на гендерні ролі.

38. Соціальне домінування як чинник соціальної та гендерної поведінки. Агресія та сексуальність.

39. Явище конформізму: визначення поняття, класичні теорії, експерименти С. Аша.

40. Формування соціальних норм через призму наукових досліджень М. Шерифа.

41. Феномен підкорення у соціальній психології впливу: експерименти С. Мілгрема.

42. Способи протидії соціальному тиску.

43. Психологія соціального переконання: механізми та засоби, якими здійснюють переконання аудиторії.

44. Протидія соціальному переконанню (посилення власної позиції, оскарження переконань, розвиток контраргументації тощо).

45. Велика соціальна група: визначення поняття, загальна характеристика та класифікації.

46. Психологія соціальних класів (різновиди класів, класові потреби, інтереси, соціальні почуття та інші компоненти).

47. Розмежування понять етнос та нація.

48. Форми існування етносу.

49. Етнічна свідомість, самосвідомість та етнічна ідентичність.

50. Проблема визначення поняття нації.

51. Національна свідомість та самосвідомість.

52. Формування та розвиток національної ідентичності.

53. Визначення поняття національного характеру та його змісту.

54. Українська національна ментальність та характер.

55. Проблема етнічних та національних стереотипів у сучасному світі.

56. Особливості міжгрупових відносин та їх форми від толерантності до нетерпимості (геноцид, вигнання, сегрегація, плюралізм, асиміляція, об'єднання).

57. Розмежування понять та соціальних явищ етноцентризму, націоналізму, нацизму та шовінізму.

58. Великі стихійні групи: психологія виникнення.

59. Натовп як форма масової поведінки: основні характеристики.

60. Психологія мас у працях Г. Лебона та Г. Тарда.

61. Психології мас із позиції психоаналізу З. Фрейда.

62. Вираження колективного і підсвідомого у натовпі.

63. Злочинний натовп у філософії С. Сігеле.

64. Розмежування явищ натовпу, публіки та маси.

65. Особливості поведінки індивіда у натовпі: зміни у функціонуванні психічних процесів, змінені стани свідомості, деіндивідуалізація, анонімність, «кільцева реакція», залежність сили впливу від чисельності стихійної групи.

66. Природа виникнення паніки у натовпі та ефект емоційного зараження.

67. Спілкування як повноцінний вид соціальної діяльності та взаємодії.

68. Явище афіліації як потреби людини у спілкуванні.

69. Характеристики спілкування як соціальної діяльності: структура, функції, види, стратегії, тактики, стилі, засоби та форми.

70. Компоненти спілкування: комунікаційний, перцептивний та інтерактивний.

71. Відображення інтерактивного компоненту спілкування у транзактному аналізі Е. Берна. Психологія small talk та зловживання нею у сучасному суспільстві.

72. Психологія формування першого враження про людину (ефекти первинності та ореолу, стереотипізація, тенденція до підтвердження, емоційний вплив, зовнішні фактори, соціальний статус та особистісні властивості).

73. Форми та особливості соціальної та міжособистісної взаємодії.

74. Вплив упереджень на стосунки з іншими людьми та виникнення антипатії.

75. Поширення соціальних упереджень та їх різновиди: расові, приховані, гендерні та інші упередження.

76. Соціальні джерела упереджень (соціальна нерівність, релігія, дискримінація, стереотипи, соціальна ідентичність, конформізм та інституціональна підтримка).

77. Когнітивні та емоційні джерела упереджень (категоризація, атрибуція, фрустрація та агресія, потреба у статусі та самозахисті, авторитарність особистості).

78. Агресія як визначальний фактор соціальної поведінки: теорії агресії.

79. Агресія як набута соціальна навичка: теорія соціального научіння А. Бандури.

80. Детермінанти агресії та агресивної поведінки.

81. Вплив ЗМІ на соціальну поведінку і мислення.

82. Сексуальне насильство як викривлення сексуальної реальності особистості: вплив ЗМІ та порнографії.

83. Соціальні й культурні інструменти та механізми послаблення агресії.

84. Позитивні форми міжособистісної взаємодії – дружба та любов.

85. Психологія дружби та теорії її виникнення.

86. Фактор фізичної привабливості у встановленні близьких міжособистісних стосунків.

87. Формування та розвиток симпатії: теорія схожості, теорія протилежностей та вплив атрибуції.

88. Взаємозв'язок самооцінки та привабливості.

89. Почуття любові та різновиди любовної взаємодії (любов-пристрасть, романтична любов, любов-дружба).

90. Підтримка міжособистісних стосунків та прив'язаність (теорії та типи прив'язаності).

91. Феномен альтруїзму: визначення поняття та теорії виникнення.

92. Егоїзм та емпатія – дві протиборчі сили у проявах альтруїзму.

93. Вплив соціальних норм на прояви альтруїзму.

94. Соціальне навчання альтруїстичної поведінки.

95. Релігія як об'єкт соціально-психологічних досліджень.

96. Релігія в осмисленні представників психодинамічного напряму (З. Фройд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм).

97. Вплив та значення релігії у формуванні людської цивілізації та культури.

98. Релігійна віра: підходи до вивчення явища та форми його прояву.

99. Проблема релігійного фанатизму: історична ретроспектива питання.

100. Прояви релігійного фанатизму у XXI столітті.

101. Психологічні особливості організації та функціонування релігійних сект.

102. Форми переконання та навіювання у релігійних культах та сектах.

103. Специфіка соціальних змін в умовах війни (зміни у динаміці великих та малих груп, формування нових соціальних ролей, вплив пропаганди та дезінформації).

104. Соціально-психологічні наслідки впливу війни на цивільне населення.

105. Специфіка соціальної адаптації особистості та групи до умов війни.

106. Психологічні наслідки впливу бойових дій на психіку військовослужбовців та їхнє соціальне життя.

107. Соціально-психологічні настрої українців в умовах російсько-української війни.

108. Колективна травма війни як об’єкт соціально-психологічних досліджень.

109. Особливості ресоціалізації учасників бойових дій та внутрішньо переміщених осіб.

110. Сучасна соціальна перцепція українцями росіян.

111. Соціально-психологічний аспект впливу на особистість сучасних інформаційних війн.

112. Прикладна соціальна психологія: загальна характеристика напрямів застосування, предмет та завдання.

113. Соціально-психологічне консультування як перспективний напрям застосування теорії соціальної психології.

114. Активні методи соціально-психологічної роботи.

115. Соціальна психологія у клінічній практиці та в галузі охорони здоров’я.

116. Соціальна психологія в політиці.

117. Соціальна психологія праці, організації та бізнесу.

118. Соціальна психологія освіти.

119. Перспективи розвитку соціальної психології як науки та прикладної галузі.

ПРАКТИЧНІ ВИПАДКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ, ЩО ВИНЕСЕНІ НА ЕКЗАМЕН

Випадок 1 «Невидимі межі»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

В університеті було ухвалено об'єднати дві студентські групи, одна з яких спеціалізувалася на ІТ-галузі, друга – на соціальних науках, для спільного проєкту з розвитку онлайн-платформи для підвищення медіаграмотності серед молоді. Обидві групи мали однакову кількість учасників та рівний розподіл ресурсів. Проте вже на другому тижні роботи виникли конфлікти.

ІТ-студенти скаржились, що «гуманітарії тільки говорять і не роблять нічого конкретного», натомість студенти соціальних наук відчували, що їхню думку ігнорують, а команду починають фактично контролювати «айтішники».

Згодом у чаті з'явились меми з натяками на некомпетентність «іншої» групи. Зменшилась комунікація між учасниками. Команда не змогла вчасно презентувати прототип платформи, і проєкт заморозили.

Запитання:

✓ Які механізми міжгрупового протистояння проявились у цьому випадку?

✓ Як могли вплинути категоризація, упередження та стереотипи?

✓ Чи можна говорити у цьому випадку про феномен внутрішньогрупового фаворитизму?

✓ Запропонуйте практичні психологічні інтервенції, які могли б зменшити напруження і підвищити ефективність міжгрупової взаємодії: опишіть покроковий план дій психолога або фасилітатора.

Випадок 2 «У кімнаті всі згодні»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

На тренінгу з розвитку креативності учасникам дали завдання: обрати зображення, яке найкраще символізує «успіх». Один із учасників – Антон – був останнім у черзі висловлюватися. Усі інші члени групи разом із фасилітатором обрали зображення № 3 (абстрактна спіраль). Антон вважав, що зображення № 2 (дорога серед гір) краще передає ідею, але, вагаючись, теж назвав № 3. Після тренінгу він зізнався, що пожалкував про своє рішення, бо «не хотів виглядати дивно».

Запитання:

✓ Які соціально-психологічні механізми вплинули на поведінку Антона?

✓ Як працює нормативний соціальний вплив у цій ситуації?

✓ Порівняйте феномени конформізму, комплаєнсу та внутрішньої інтерналізації.

✓ Як можна дослідити цей ефект експериментально?

Випадок 3 «Інфлюенсерка проти себе»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

19-річна Марія – популярна тікток-блогерка з 200 тисячами підписників. У своїх відео вона активно пропагує «усвідомленість», здорове харчування і спорт. Проте в реальному житті її близькі помітили, що вона часто переїдає через стрес і майже не займається спортом. Вона зізнається, що відчуває тиск очікувань аудиторії, страх бути викритою, і все частіше уникає виходу в ефір.

Запитання:

✓ Які форми соціального впливу проявляються у цій ситуації?

✓ Як проявляється когнітивний дисонанс і які стратегії його зниження?

✓ Проаналізуйте ситуацію з позиції самопрезентації (за Е. Ґоффманом або іншими теоріями).

✓ Як можна підтримати людину в умовах конфлікту соціальних ролей?

Випадок 4 «Погляд через плечі»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

У студентському гуртожитку пізно ввечері у спільному чаті з'явилось повідомлення: «У кімнаті 308 дівчина скаржиться на погане самопочуття, потрібна допомога!» Упродовж 10 хвилин ніхто не відреагував. Наступного ранку виявилось, що кілька людей прочитали повідомлення, але подумали, що «хтось інший вже пішов». Інцидент спричинив дискусії про байдужість і відповідальність.

Запитання:

✓ Проаналізуйте цей випадок із позиції ефекту свідка (bystander effect) та дифузії відповідальності.

✓ Як працює атрибуція в оцінці чужої бездіяльності?

✓ Які чинники могли посилити або зменшити ймовірність допомоги?

✓ Як можна організувати систему комунікації, яка враховує такі соціально-психологічні ризики?

Випадок 5 «Ілюзія єдності»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

У волонтерському штабі під час планування нової акції допомоги фронту команда одностайно підтримала ідею лідерки Олени організувати великий концерт на підтримку ЗСУ. Ніхто не висловив сумнівів, хоча дехто вважав ідею ризикованою, враховуючи брак часу та ресурсів. Один із членів команди зізнався після провалу заходу, що «відчував, що краще промовчати, бо всі так захопились, і не хотілось псувати настрій». Зрештою, концерт довелося скасувати через організаційні труднощі, а в команді волонтерів зросла напруга.

Запитання:

✓ Як у цьому випадку проявився феномен групового мислення?

✓ Які симптоми цього явища можна виявити у поведінці учасників?

✓ Чим ризикує група, яка уникає внутрішньої критики і альтернативних думок?

✓ Які методи можуть запобігти ефекту групового мислення під час ухвалення рішень?

Випадок 6 «Два світи Аліни»

Проаналізуйте запропонований випадок та дайте відповіді на поставлені запитання:

17-річна Аліна щойно вступила до університету в іншому місті. Дівчина зростала в релігійній родині, де цінували скромність, послух і самопожертву. У ЗВО вона опинилася у середовищі, де цінується самовираження, активність, критичне мислення. На заняттях Аліна поводиться тихо, соромиться ставити запитання. Нові знайомі вважають її «занадто закритою». Аліна відчуває внутрішній конфлікт між нормами сім'ї та очікуваннями нової соціальної групи. Дівчина почала сумніватися в собі та у своєму рішенні вступити до університету.

Запитання:

✓ Як у цьому випадку проявляються етапи та труднощі вторинної соціалізації?

✓ Які агенти соціалізації впливають на Аліну і які між ними суперечності?

✓ Як можна охарактеризувати внутрішній конфлікт особистості у процесі адаптації до нової соціальної ролі?

✓ Які психологічні ресурси чи підтримка можуть допомогти їй адаптуватись без втрати ідентичності?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Основна література:

1. Ануфрієва Н. М., Зелинська Т. М., Туриніна О. Л. Соціальна психологія: навчально-методичний комплекс. Київ: МАУП, 2006. 193 с.
2. Власова О. І., Никоненко Ю. В. Соціальна психологія організацій та управління: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 398 с.
3. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
4. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін.; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2018. 580 с.
5. Горностай П. П. Соціальна психологія колективної травми. *Міжгрупова взаємодія в умовах війни. Інститут соціальної та політичної психології.* 2023. С. 22–24.
6. Етнопсихологія / уклад. С. М. Ольховецький, В. С. Ольховецький. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2019. 155 с.
7. Етнопсихологія: навч. посіб. для студентів спеціальності «Початкова освіта. Практична психологія» / упоряд. О. П. Цюняк. Івано-Франківськ: ЯРИНА, 2017. 132 с.
8. Жилін М. Аналіз ідентичності з погляду індивідуалістичної та соціальної психології. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2020. Вип. 6. С. 63–71.
9. Кириченко В. В. Психологія праці та інженерна психологія: навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 240 с.
10. Корнєв М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія: підручник. Київ: Либідь, 2008. 301 с.
11. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія. Київ: Фенікс, 2013. 540 с.
12. Москаленко В. В. Соціальна психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
13. Москалець В. Психологія релігії: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 192 с.
14. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2010. 649 с.

15. Основи соціально психології: підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2018. 580 с.

16. Психологія сім'ї: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. В. Помиткіна, В. В. Злагодух, Н. С. Хімченко, Н. І. Погорільська. Київ: «НАУ-друк», 2010. 270 с.

17. Предко О. І. Психологія релігії: підручник. 3-тє вид., виправ. та доп. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 348 с.

18. Слюсаренко Н. В. Соціалізація особистості в процесі трудової діяльності. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems.* 2006. № 9. С. 211–215. URL: https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1329

19. Субашкевич І. Р., Шпагіна А. Д. Дослідження соціально-психологічних настроїв українців у період війни. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія.* 2022. Т. 33(72), № 2. С. 116–122. DOI: 10.32838/2709-3093/2022.2/19.

20. Турчак А. Л. Засоби масової інформації як чинник впливу на формування здорового способу життя молоді. *Здоровий спосіб життя – здорова нація – здорове суспільство:* зб. тез доп. І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кіровоград, 8–9 квіт. 2010. Кіровоград: КНТУ, 2010. С. 157–160.

21. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру: навчальний посібник / Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, В. І. Вус, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка; за ред. Л. Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. 118 с.

22. Чорна Л. Г. Ідентичність особи: від групи до індивідуальності (методологічний аналіз). *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави*. 2012. Вип. 13. С. 108–118.

23. Шаванов С. В. Соціальна психологія сучасних інформаційних війн. *Молодий учений.* 2014. № 4(07). С. 133–136.

24. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків: Контраст, 2019. 116 с.

25. Social psychology / E. Aronson, T. D. Wilson, R. M. Akert, S. R. Sommers. Ninth Edition. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Pearson, 2013. 624 p.

26. Myers D. G. Social Psychology: 7th Edition. McGraw Hill, 2002. 561 p.

27. Hogg M. A., Vaughan G. M. Social Psychology. Pearson, 806 p.

28. Baron R. A., Richardson D. R. Human Aggression: 2nd edition. New York: Plenum Press, 1977. 25 p.

29. Sanderson C. Social Psychology. Amherst College, John Wiley and Sons, Inc, 2010. 631 p.

Допоміжна література:

1. Авер'янова Г. М. Соціальна типізація особистості як закономірність соціалізації. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / за ред. С. Д. Максименка. Київ: НЕВТЄС, 2003.

2. Irvin D. Yalom, Molyn Leszcz. The Theory and Practice of Group Psychotherapy: 6 Edition. New York: BASIC BOOKS, 2021. 832 p.

3. Козлова О. А. Соціальна психологія особистості та спілкування: практикум для студентів спеціальності 6.030101 «Соціологія». Харків: НТУ «ХПІ», 2017. 172 с.

4. Лялюк Г. М. Соціально-психологічні чинники булінгу серед підлітків. *Науковий журнал «Габітус».* 2024. Вип. 58. С. 83–87. DOI: 10.32782/2663-5208.2024.58.12.

5. Психологія російсько-української війни: внутрішній погляд: матеріали Всеукраїнського круглого столу (7 квітня 2022 року) / за ред. М. Слюсаревського, С. Чуніхіної, Л. Найдьонової; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, Асоціація політичних психологів України. Київ: Талком, 2022. 52 с.

6. Солодько Ю. В., Оксамитна С. М. Динаміка соціально-класової самоідентифікації в Україні: зміни в структурі та дискурсі. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія.* 2021. Т. 4. С. 3–17. DOI: 10.18523/2617-9067.2021.4.3-17.

7. Соціальна психологія в Україні: довідник / за ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2019. 324 с.

8. Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь / за ред. М. Слюсаревського. Київ: Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2022. 23 с.

9. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 216 с.

10. Чалдині Р. Психологія впливу / пер. з англ. Н. Коваль, А. Зорницького. Харків: КСД, 2022. 608 с.

Інтернет-ресурси:

1. Курс із соціально відповідального блогінгу «MOLOблогерстVO!» *PROMETEUS.* URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+MOLO101+2022_T3

2. Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні. *PROMETEUS.* URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3

3. Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх. *PROMETEUS.* URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3

4. Соціальна психологія: лекції українською. *YouTube.* URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLY0P_ENhopAe_PfnhPleqNzB9HnF3bn9h

5. Social Psychology. *YouTube.* URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLg999NlgHHrQpYnOpb7-61elKuP7HXPPa

6. Репозитарій ДонНУ імені Василя Стуса. URL: https://r.donnu.edu.ua

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклад оформлення ІТЗ:

СТАВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО РЕЛІГІЇ: ВІРА, РИТУАЛИ, СКЕПСИС

Макаренко Ілля,
здобувач 3-го курсу спеціальності 053 / С4 Психологія
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація (не менше 200–300 слів).
Ключові слова: не менше 5 слів.

Постановка проблеми. Текст.
Мета – текст.
Завдання: текст.
Методологія дослідження. Текст.
Аналіз наукових джерел за темою. Текст.
Опис та аналіз основних результатів дослідження. Текст.
Висновки. Текст.

Література:

1. Дудар Н., Балакірєва О. Ціннісні орієнтації молодого покоління. *Молодь у дзеркалі соціології.* Київ: УІСД, 2001. С. 36–47.

2. Дудар Н. П. Релігія у свідомості та життєдіяльності сучасної молодої людини: соціологічний аспект. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. праць*. Харків, 2000. С. 255–258.

Навчальне видання

Мазай Лада Юріївна
Вакар Вікторія Вікторівна

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять
для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності 053 / С4 Психологія ОП «Психологія»

Редактор Л. О. Ноцька
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 30.12.2025 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 3,48.
Тираж 30 прим. Зам. № 126.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.